

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2022

Nikola Štrachová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Proměny rusko-turecké spolupráce v letech 2011-2020

Bakalářská práce

Autor práce: Nikola Štrachová

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Kasáková, PhD.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 03.05.2022

Nikola Štrachová

Bibliografický záznam

ŠTRACHOVÁ, Nikola. *Proměny rusko-turecké spolupráce v letech 2011-2020*. Praha, 2022. 61 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Zuzana Kasáková, PhD.

Rozsah práce: 88 911 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce „Proměny rusko-turecké spolupráce v letech 2011-2020“ se zabývá vývojem rusko-tureckých vztahů za poslední desetiletí. Časové rozmezí odpovídá období od začátku občanské války v Sýrii až po konflikt o Náhorní Karabach mezi Ázerbájdžánem a Arménií.

První část se zabývá teoreticko-metodologickým rámcem práce. Druhá část je věnována obecnému popisu rusko-tureckých vztahů v historickém kontextu. Třetí část se zabývá politickou spoluprací a na základě té jsou analyzovány tři konflikty, které v posledním desetiletí hrály zásadní roli při formování bilaterálních vztahů mezi Ruskou federací a Tureckem. Jedná se o občanskou válku v Sýrii, sestřelení bombardéru Su-24M a spor o Náhorní Karabach. Ve čtvrté části je představena ekonomická spolupráce, a její dva klíčové sektory, energetický a vojensko-technologický. Tato práce se skrze analýzu zásadních bodů spolupráce v politické i ekonomické rovině snaží odpovědět na otázku, jak je možné že ekonomická spolupráce mezi oběma zeměmi je v rozkvětu, zatímco v politické rovině je limitována geopolitickými spory?

Abstract

Bachelor thesis „Russian-Turkish Cooperation between 2011-2020“ deals with the changing nature of the bilateral relationship between Russia and Turkey in the last decade. Time frame extends from the year of 2011, which marks the beginning of the Syrian civil war to the year of 2020, marking the conflict in Nagorno Karabach.

The first part is dedicated to the theoretical-methodological part of the thesis. The second part presents a general overview of Russian-Turkish relationship in the historical context. The second part is concerned with political cooperation, on the basis of which are analysed three conflicts. These are the civil war in Syria, the shutdown of an attack aircraft Su-24M and the conflict in Nagorno Karabach. The third part presents economic cooperation and its two key sectors, an energy and a military-technological one. This thesis is, through the analysis of main aspects of partnership in political and economic sphere, trying to answer the question, how is it possible that economic cooperation is in blossom, while political one is stagnated by geopolitical rivalry?

Klíčová slova

Ruská federace, Turecko, energetika, NATO, vztahy

Keywords

Russian Federation, Turkey, energy, NATO, relationship

Title/Název práce

Proměny rusko-turecké spolupráce v letech 2011-2020

Russian-Turkish Cooperation between 2011-2020

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Zuzaně Kasákové, Ph.D. za trpělivé vedení a užitečné rady, které mi umožnily tuto práci dokončit. Rovněž jsem vděčná za pomoc našeho vedoucího bakalářského semináře PhDr. Jana Hornáta, Ph.D. A dále blízké rodině a svému příteli za podporu během celého studia.

Obsah

Úvod	1
1 Výkumný rámec	3
1.1 Analýza debaty k tématu	3
1.2 Teorie kompartmentalizace	5
1.3 Teorie vzájemné závislosti	8
1.4 Metodologie	9
2 Historický kontext	10
3 Politická spolupráce	13
3.1 Sýrie	15
3.2 Sestřelení bombardéru Suchoj Su-24M	20
3.3 Spor o Náhorní Karabach	25
4 Ekonomická spolupráce	29
4.1 Energetický sektor	32
4.2 Vojensko-technologický sektor	37
Závěr	41
Summary	42
Použitá literatura	43
Primární zdroje	43
Sekundární zdroje	43
Teze bakalářské práce	55
Přílohy	58
Seznam příloh	61

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se věnuje rusko-tureckým vztahům a jejich posouzení z hlediska politické a ekonomické roviny v rozmezí let 2011 až 2020. V rámci tohoto časového ohraničení se snaží vystihnout, do jaké míry byly ekonomické vztahy obou zemí ovlivněny událostmi na politické scéně. Již od počátků Sovětského svazu a Turecké republiky ve 20. letech 20. století byly hlavními katalyzátory rozvoje tohoto partnerství vzájemné ekonomické vazby, naopak na geopolitické úrovni hrála významnou roli nespokojenost obou států s chováním západních zemí.¹

Rusko-turecké vztahy v období po studené válce jsou ovlivněny dvěma faktory. V 90. letech šlo v první řadě o ruskou obavu z panturkismu. Po rozpadu Sovětského svazu se Turecko snažilo posílit svůj vliv v turkických státech jako jsou Ázerbájdžán, Kazachstán, Kyrgyzstán, Turkmenistán či Uzbekistán, a to například v podobě společného trhu či spolupráce v oblasti energetiky. Tyto snahy vyvolávaly v nástupnické Ruské federaci obavy o zeslabení jejího vlivu a ztrátu roli hegemona v post-sovětském prostoru. A do rusko-tureckého partnerství tak vnesly geopolitickou rivalitu, jež do současnosti poznamenává tyto vztahy.²

Druhým faktorem je vzájemná obava obou států ze separatismu. V případě Turecka to byla obava, že Ruská federace bude podporovat kurdské separatistické snahy. Ruská federace už roku 1996 hostila Mezinárodní kongres kurdských organizací a Abdullah Öcalan, tehdejší vůdce Strany kurdských pracujících dával najevo, že do budoucna jasně počítá s ruskou podporou.³ V případě Ruské federace to byla naopak obava z turecké podpory muslimským obyvatelům, jak se koneckonců prokázalo v Čečensku. V následujících letech však Ruská federace i Turecko dospěli k závěru, že ať už čečenští, tak kurdští separatisté a s nimi pojící se problematiky spadají pod vnitřní záležitosti obou států a žádný z dalších států nemá právo se do těchto záležitostí vměšovat.⁴ Touto shodou byla umožněna tzv. zlatá éra vztahů.

¹ Ильяс Камалов, „От соседства к стратегическому сотрудничеству: Турецко-Российские отношения“, *Центр стратегических исследований Ближнего Востока* 18, č. 3 (květen 2010): 21–31, <https://www.academia.edu/40248937> (staženo 25. března 2022).

² Dietrich Jung a Wolfgang Piccoli, *Pan-Turkist Dreams and Post-Soviet Realities: The Turkish Republic and the Turkic States in the 1990s* (Copenhagen: Copenhagen Peace Research Institute, 2000): 14–17, <https://menadoc.bibliothek.uni-halle.de/menalib/content/titleinfo/1301220> (staženo 16. dubna 2022).

³ Robert Olson, „Turkish and Russian Foreign Policies, 1991–1997: The Kurdish and Chechnya Questions“, *Journal of Muslim Minority Affairs* 18, č. 2 (20. března 2007): 209–27, <https://doi.org/10.1080/13602009808716407> (staženo 21. dubna 2022).

⁴ Nur Çetinoğlu Harunoğlu, Ayşegül Sever, a Emre Erşen, *Turkey between the United States and Russia Surfing on the Edge* (Lanham: Lexington Books, 2021): 115.

S nástupem prezidentů Vladimira Putina a Recepta Erdoğanova navázali představitelé obou zemí postupně silící ekonomickou spoluprací, na jejíž základech byly podstupovány kroky pro sblížení i na politické scéně. Navzdory této snaze však v posledních letech vzájemné politické vztahy charakterizují geopolitické spory, jež jsou s rozvojem další politické spolupráce neslučitelné. Nicméně nehledě na politický vývoj v posledních dekadách, od tureckého členství v Severoatlantické alianci až po Kubánskou krizi či tureckou snahu zapojit se do struktur Evropské unie, zdaleka největší projevy rusko-tureckých vztahů lze stále pozorovat na ekonomické rovině, obzvláště v oblasti energetického sektoru. Ruská federace i Turecko jsou zakládajícími členy Organizace černošské ekonomické spolupráce, na níž je demonstratelný specifický charakter rusko-turecké kooperace, kdy sice na ekonomické úrovni je partnerství silně rozvinuté, ačkoliv pravděpodobně neexistuje možnost, že by se tato spolupráce rozšířila i na geopolitickou úroveň.

Cílem práce je nabídnout nový pohled na bilaterální vztahy Ruské federace a Turecka, jenž není v českém akademickém prostoru všeobecně známý. A především odpovědět na otázku, jak relevantní je teorie kompartmentalizace pro rusko-turecké vztahy v posledním desetiletí, a jaké úspěchy či neúspěchy lze v rámci kompartmentalizační strategie zaznamenat? Jedná se o případovou studii vystihující proměny kompartmentalizační strategie v rámci rusko-tureckých vztahů. Případ je zkoumán v časovém ohraničení let 2011 až 2020, jelikož v tomto rozmezí došlo k nejzásadnějším milníkům spolupráce zahrnujícím válku v Sýrii, s ní související krizi a také spor o Náhorní Karabach. Na základě primárních zdrojů, například statistických dat a informací volně dostupných na webových stránkách ruské vlády, a sekundárních zdrojů, v podobě odborných publikací zabývajících se touto problematikou, budou tyto milníky spolupráce zasazeny do širšího kontextu.

Text bakalářské práce je rozdělen do čtyř stěžejních kapitol, první kapitola práce se věnuje současnému stavu poznání a teoreticko-metodologickému rámci, jenž klade důraz na dva klíčové teoretické koncepty, teorii kompartmentalizace a teorii vzájemné závislosti. Druhá kapitola je zamýšlena jako historický exkurz do rusko-tureckých vztahů, na jejímž základě bude rozvíjen zbytek textu. Třetí kapitola se zaměřuje na politickou spoluprací, zatímco čtvrtá kapitola se věnuje spoluprací na ekonomické rovině. Ve třetí kapitole jsou uvedeny klíčové politické události posledního desetiletí, zatímco ve čtvrté kapitole jsou v popředí zájmu klíčové sektory ekonomické spolupráce. Text práce je rozdělen na politickou a ekonomickou část z toho důvodu, že za účelem posouzení relevance teorie kompartmentalizace je nutné posoudit obě

roviny spolupráce. Vyplývající poznatky jsou následně posuzovány jako úspěchy či neúspěchy výše zmíněné kompartmentalizační strategie.

1 Výkumný rámec

1.1 Analýza debaty k tématu

Rusko-turecká spolupráce je často diskutovaným tématem v ruské společnosti a předmětem zájmu jak ruských, tak tureckých akademiků. Na základě předkládané sekundární literatury se práce pokusí vystihnout klíčové trendy v rámci této spolupráce v posledním desetiletí. Jednou z největších syntetizujících monografií v ruském jazyce je historická publikace Ivana Starodubce s názvem *Россия-Турция: 500 лет беспокойного соседства* (Rusko-Turecko: 500 let neklidného sousedství) vydána v roce 2017. Tato práce předkládá chronologický pohled na rusko-turecké partnerství již od dob počátku Turecké republiky a hlavním autorovým cílem je zde předložit předpokládaný budoucí vývoj související s konceptem neo-otomanismu a jeho vlivu na tureckou zahraniční politiku. Starodubcev zde tvrdí, že sestřelení ruského bombardéru roku 2015 uvrhlo toto partnerství několik let nazpět a politické usmíření nebylo do současnosti úspěšně provedeno. Srozumitelný přehled politických vztahů v moderním kontextu nabízí rovněž Ilyas Kamalov ve své publikaci *От соседства к стратегическому сотрудничеству: Турецко-Российские отношения* (Od sousedství ke strategickému partnerství: turecko-ruské vztahy), kde mimo stručného historického přehledu pojednává o současné spolupráci v energetickém či vojenském sektoru.

Jeden z největších milníků této spolupráce tedy představuje obecně válka v Sýrii a krize se sestřelením bombardéru Su-24M z ní vyplývající. Válka i s ní související krize byla v posledních letech často rezonovaným tématem napříč ruskou i tureckou společností. Právě konfliktem v Sýrii se dopodrobna zabývá výzkum Julie Kudrjašové v publikaci *Курдский вопрос на фоне войны в Сирии* (Kurdská otázka na pozadí války v Sýrii), kde vysvětluje zapojení kurdské menšiny do konfliktu a z něho vyplývají rizika pro tureckou stranu. Kudrjašová se ve své druhé publikaci pod názvem *О проявлении неоосманских амбиций в современной региональной политике Турции* (Projevy neo-otomanských ambicí v moderní regionální politice Turecka) věnuje příčinám odlišného přístupu Ruské federace a Turecka ke konfliktu v Sýrii, přičemž hlavní příčinu vidí v Tureckem prosazované ideje politického islámu a jednoty.

Dalším autorem, jenž se zabývá touto tematikou je významný politický analytik Dmitri Trenin, jenž je zároveň ředitelem Carnegie Moskevského centra, jednoho z nejlépe hodnocených think tanků ve střední a východní Evropě.⁵ Ve své publikaci *Россия и кризис в Сирии* (Rusko a krize v Sýrii) analyzuje hlavní důvody, které vedly ruskou vládu k rozhodnutí o zapojení do konfliktu, přičemž vyzdvihuje stabilizační roli Ruské federace v regionu. Autorův výklad spočívá v myšlence, že Ruská Federace do konfliktu vstoupila ze čtyř důvodů, a to: z obavy o změně mezinárodního řádu, z obav o důsledcích arabského jara, z důvodu ruských materiálních zájmů v Sýrii a nakonec z náboženských důvodů. Problematickým bodem autorových publikací však je jeho pozadí v rámci služby pro ruskou vojenskou rozvědku. Ačkoliv tedy nelze všechny autorovy myšlenky z důvodu jejich subjektivity či kontroverznosti sdílet, mnohé z jeho závěrů jsou v rámci této problematiky prokazatelně platné.

Mimo tyto politicky orientované publikace se velké množství akademiků zabývá vlivem energetiky v rámci této spolupráce. Jeden z nejnovějších příspěvků je publikace *Energetické vztahy EU a Írán: příležitosti a překážky pro dodávky zemního plynu* od českého akademika Lukáše Tichého. Ačkoliv se jedná o příspěvek zaměřující se na vztahy mezi Íránem a Evropskou unií, ve stati se věnuje i turecké roli v zajištění energetického koridoru mezi nimi. Klíčovou syntézu na toto téma poskytuje kniha *Geo-Politics of the Euro-Asia Energy Nexus: European Union, Russia and Turkey* od Aliho Tekina a Paula Williamse, jež tureckou roli v energetice uvádí jako klíčový faktor při rozhodování budoucí role Turecka v Evropské unii. Mezi dalšími knihami, které sloužily pro psaní kapitoly zabývající se ekonomickou spoluprací, je vhodné zmínit i knihu Richarda Youngse *Energy Security: Europe's New Foreign Policy Challenge*, z níž byla převzata klasifikace států dle míry závislosti na ruské energetice a jež se rovněž zabývala tím, jakými způsoby ruská vláda využívá energetiku jako politický nástroj. Pro kapitolu pojednávající o vojensko-technologickém sektoru byla stěžejní kniha *Современные турецко-российские отношения: проблемы сотрудничества и перспективы развития* (Současné turecko-ruské vztahy: Problémy spolupráce a perspektivy rozvoje) od autorů Kolobova, Kornilova a Ozbaye, jenž podává ucelený historický přehled o vývoji vojenské spolupráce mezi oběma zeměmi.

Všechny výše uvedené publikace napomohly k lepší orientaci v dané problematice a rovněž z ní pocházejí teoretická východiska práce. Nicméně většina prací se zabývá buď politickou spoluprací nebo ekonomickou spoluprací. Ve výjimkách se jedná o publikace, jež

⁵ James G. McGann, „Global Go To Think Tank Index 2014, University of Pennsylvania”, *Think Tanks and Civil Societies Program*. (3. ledna 2015) https://repository.upenn.edu/think_tanks/8/ (staženo 25. dubna 2022).

tuto spolupráci hodnotí pouze na příkladu jednoho konfliktu, nikoliv v delším časovém horizontu. Přínos této bakalářské práce tedy spočívá v širším uchopení této spolupráce na obou rovinách a posouzení jejich vzájemného vlivu.

1.2 Teorie kompartmentalizace

Teoretické koncepty, které jsou předloženou bakalářskou prací použity při zkoumání rusko-tureckých bilaterálních vztahů, jsou výsledkem převážně moderního výzkumu současných akademiků. V rámci politické spolupráce bude v práci použit koncept kompartmentalizace. Tento koncept vychází z předpokladu, že za účelem prohloubení diplomatických styků dvou geopolitických hegemonů je nutné rozdělovat sektory spolupráce. A to sice na sektory, kde se jejich zájmy shodují a na jejichž základě mohou obě strany vést úspěšně dialog, a na sektory, kde k souladu zájmů vlivem geopolitických sporů dojít nemůže. V souvislosti s rusko-tureckou spoluprací jsou tak vzájemné vztahy často rozdělovány na politickou a ekonomickou složku, nicméně tato práce si klade za cíl aplikovat kompartmentalizační teorii i v rámci specifických příkladů politických událostí.

S rozpadem Sovětského svazu v 90. letech, a především nástupem Vladimira Putina a Recepta Erdoğanova do vedení obou zemí, se pojem kompartmentalizace začal používat ve snaze vystihnout specifický vztah, které si k sobě Ruská federace a Turecko v post-bipolárním světě našly. První použití pojmu je předmětem akademických diskuzí, nicméně v současnosti nejuznávanější verzi vyslovili turečtí akademici Ziya Öniş a Şuhnaz Yılmaz ve své monografii *Turkey and Russia in a Shifting World Order: Cooperation, Conflict and Assymmetric Interdependence in a Turbulent Region*, podle níž je kompartmentalizace „tendence oddělovat ekonomické problematiku a geo-politické rivalitu za účelem vyvarování se negativním spill-over efektům.“⁶ Jinými slovy se jedná o koexistenci politické rivalitu za současného prohlubování ekonomických vztahů.

O teorii kompartmentalizace se opírají i Robert Hamilton a Anna Mikulska v publikaci *Cooperation, Competition, and Compartmentalization: Russian-Turkish Relations and Their Implications for the West*,⁷ kde uvádí schopnost kompartmentalizovat jako zásadní rys

⁶ Ziya Öniş a Şuhnaz Yılmaz, „Turkey and Russia in a Shifting World Order: Cooperation, Conflict and Assymmetric Interdependence in a Turbulent Region“, *Third World Quarterly* 37, č. 1 (2016): 71–95. https://www.researchgate.net/publication/285383995_Turkey_and_Russia_in_a_shifting_global_order_cooperation_conflict_and_asymmetric_interdependence_in_a_turbulent_region (staženo 6. března 2022).

⁷ Robert E. Hamilton a Anna Mikulska, „Cooperation, Competition, and Compartmentalization: Russian-Turkish Relations and Their Implications for the West“, *Foreign Policy Research Institute* (8. dubna 2021): 27.

pragmatické rusko-turecké spolupráce a rovněž jakožto její hlavní úspěch. Výše zmínění autoři demonstrují největší motivaci pro aplikaci této diplomatické strategie na oboustranném užitku v případě bilaterální spolupráce. Jakožto dvě země s nekompetitivním zbožím na trhu, jejich spolupráce je více prospěšná než konkurence, a proto je v jejich kolektivním zájmu vyvarovat se neshodám plynoucím z geopolitických sporů.

Nicméně válka v Sýrii přinutila jistě akademiky k přehodnocení relevantnosti této teorie. Například Hasan Selim Özertem v *Turkey and Russia: A Fragile Friendship* kompartmentalizaci naopak označuje jako příčinu vypuknutí krize rusko-turecké spolupráce v Sýrii.⁸ Daria Isachenko ve své publikaci *Turkey and Russia: The Logic of Conflictual Cooperation* rovněž zpochybňuje teorii kompartmentalizace v kontextu s konfliktem v Sýrii. Uvádí, že kompartmentalizace může fungovat pouze za předpokladu, že se obě strany shodnou na základních otázkách a sdílí vidinu spolupráce, jež bude výhodná pro obě strany. Čímž vysvětluje, že spolupráce v Sýrii byla po přehodnocení obou stran možná, nicméně již nereplikovatelná na příkladu Náhorního Karabachu. Daria Isachenko vidí hlavní potenciál spolupráce ve vzájemném respektování bezpečnostních zájmů obou zemí, nikoliv v tendenci kompartmentalizace.⁹ Tato kritika se obzvláště v letech 2015 až 2016, v souvislosti se sestřelením ruského bombardéru Su-24M, jeví jako opodstatněná, nicméně v této bakalářské práci bude relevance kompartmentalizace hodnocena z obecného hlediska a v rozmezí od roku 2011 do roku 2020 napříč třemi spory, nikoliv jen v kontextu s válkou v Sýrii.

Někteří akademici, jako například Gönül Tol a Ömer Taşpınar v *Turkey's Russian Roulette*,¹⁰ či Fiona Hill a Omer Taspınar v *Россия и Турция на Кавказе: сближение ради сохранения статус кво* (Rusko a Turecko na Kavkaze: Spolupráce za účelem ochrany statusu quo?)¹¹ jsou toho názoru, že dobré vztahy obou zemí jsou, nezávisle na ekonomické rovině, zapříčiněné zhoršením vztahů Turecka se Západem, ať už skrze Severoatlantickou alianci či

<https://www.fpri.org/article/2021/04/cooperation-competition-and-compartmentalization-russian-turkish-relations-and-their-implications-for-the-west/> (staženo 7. března 2022).

⁸ Hasan Selim Özertem, „Turkey and Russia: A Fragile Friendship”, *Turkish Policy Quarterly* 15, č. 4 (2017): 121–134, http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/turkey-and-russia-a-fragile-friendship_en_4553.pdf (staženo 9. dubna 2022).

⁹ Daria Isachenko, „Turkey and Russia: The Logic of Conflictual Cooperation”, *German Institute for International Affairs* 7 (Říjen 2021), <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021RP07/> (staženo 30. března 2022).

¹⁰ Gönül Tol a Ömer Taşpınar. „Turkey's Russian Roulette”, in *The MENA Region: A Great Power Competition*, ed. Karim Mezran a Arturo Varvelli (Washington: Atlantic Council, 2019): 108.

¹¹ Фиона Хилл, Омер Таспинар. „Россия и Турция на Кавказе: сближение ради сохранения статус кво?”, *Французский Институт Международных Отношений* 8 (leden 2006), https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/hilltaspınar_russe.pdf (staženo 13. března 2022).

Evropskou unií. Což bude rovněž adresováno v podkapitole zabývající se energetickým a vojensko-technologickým sektorem.

Jeden z nejnovějších příspěvků zabývající se teorií kompartmentalizace je článek s názvem *The Turkey-Russia Relationship: Why Compartmentalization and Not Conflict?* od Cartera Boona. Autor zde připisuje hlavní úspěchy bilaterálních vztahů ekonomické provázanosti obou zemí. Z článku vyplývá, že tato provázanost, kdy na jedné straně Turecko závisí na ruské energetice a turistech, a na straně druhé je Ruská federace v tranzitní závislosti vůči Turecku, je potenciál konfliktu vysoce nepravděpodobný. Ruská federace navíc nabízí alternativu pro tureckou politiku v případě sporů se západním společenstvím.¹²

Výzkum je zasazen do teoretického rámce kompartmentalizace následujícím způsobem. V rámci první kapitoly jsou rusko-turecké vztahy představeny v historickém kontextu, kde je stručně shrnuto, jak toto partnerství ovlivnilo turecké členství v Severoatlantické alianci a jeho snaha zapojit se i do Evropské unie. Obsahem kapitoly bude rovněž vysvětlení, co umožnilo rusko-turecké sblížení za dob probíhající studené války. K analýze politických vztahů jsou použita tři dílčí kritéria. V rámci první kapitoly pojednávající o Sýrii je jako výzkumné kritérium zvolena kompartmentalizační strategie v rámci kurdské otázky. Tato kapitola má tak za cíl demonstrovat efektivitu kompartmentalizační strategie v regionu, kde Ruská federace i Turecko rozdělily odlišné geopolitické ambice. Nicméně po přehodnocení obě strany došly k závěru, že spolupráce jim zajistí větší výhody, než vzájemná konkurence.

Druhým výzkumným kritériem je kompartmentalizační strategie v rámci politické propagandy na příkladu sestřelení ruského bombardéru Suchoj Su-24M tureckým letectvem, jenž na přibližně rok a půl vedlo k mimořádnému ochlazení vztahů, netypických již od dob poválečného období a dob, kdy byl ve vedení Sovětského svazu Josif Vissarionovič Stalin. Tento spor je důležitý z toho důvodu, že ačkoliv Ruská federace zprvu zareagovala nekompromisně a spolupráce se na ekonomické i politické úrovni pozastavila, po necelém roce obě země našly společnou řeč. Pro nastolení opětovných vztahů byly klíčové shodné zájmy v oblasti energetiky a obchodu, dokazující že v rámci zabezpečení materiálního užítku jsou oba státy ochotny ke kompromisu.

A nakonec poslední třetí kritérium je zkoumáno na příkladu Náhorního Karabachu. Výzkumným kritériem této kapitoly je kompartmentalizační strategie v rámci geopolitického

¹² Carter Boone, „The Turkey-Russia Relationship: Why Compartmentalization and Not Conflict?“ *Modern Diplomacy*, 16. srpna 2021, <https://modern diplomacy.eu/2021/08/16/the-turkey-russia-relationship-why-compartmentalization-and-not-conflict/> (staženo 27. dubna 2022).

balancování Turecka a Ruské federace mezi Arménií a Ázerbájdžánem. Zatímco Turecko podporovalo ambice Ázerbájdžánu, Ruská federace, byť oficiálně nepřímou, se postavila na stranu Arménie. Výzkumné kritérium tak spočívá ve vystižení vlivu tohoto rozporuplného balancování na rusko-tureckou spolupráci. Na tomto konfliktu lze demonstrovat, že spolupráce, na jejímž základě se ruská i turecká strana shodly v případě Sýrie, není již replikovatelná i v dalších sporných oblastech.

1.3 Teorie vzájemné závislosti

Kromě výše zmíněných teoretických konceptů je pro práci klíčová i neoliberální teorie vzájemné závislosti. Tato teorie je založená na předpokladu, že vzájemná provázanost státních celků skrze hospodářskou spolupráci do budoucna zamezí konfliktu mezi oběma stranami. Během celého 20. století se řada akademiků a politiků zabývala myšlenkou vzájemné závislosti, mezi něž patřil například i prezident Woodrow Wilson se svými 14. body. Významným příspěvkem rozvíjející teorii vzájemné závislosti byla publikace Roberta Keohana a Josepha Nye pod názvem *Power and Independence: World Politics in Transition*. Autoři zde prosazují myšlenku, že ke vzájemné závislosti dochází pouze za předpokladu, že ekonomická interakce přináší oběma stranám zisk. Tím odlišují koncept vzájemné závislosti od pouhé ekonomické propojenosti dvou státních celků. Tato závislost však nemusí být nutně symetrická, naopak symetrická vzájemná závislost mezi státy je podle autorů relativně vzácná. Právě asymetrie v rámci této závislosti figuruje jako významný politický nástroj k vyjednávání a rozvíjí tak dále spolupráci. Vzájemnou závislost Keohane a Nye definují jako hlavní výchozí bod pro nastolení spolupráce i v oblastech konfliktních zájmů.¹³

V teorii vzájemné závislosti je ukotvena kapitola zabývající se ekonomickou spoluprací. Míru relevance této teorie na aplikovanou problematiku budu zkoumat na základě tří faktorů. V první řadě budou vzájemné vztahy posuzovány z hlediska obratu zboží mezi Ruskou federací a Tureckem, tzn. úrovně importu a exportu. Dále bude klíčový energetický sektor, kde bude předmětem zájmu zdánlivá asymetričnost vztahů, zatímco druhá podkapitola zabývající se vojensko-technologickým sektorem se bude věnovat otázce rusko-turecké spolupráce v kontextu jejich vzájemného vlivu na vztahy se západním společenstvím. Z pohledu teorie

¹³ Robert Keohane a Joseph Nye, *Power and Independence: World Politics in Transition*, (Boston: Little, Brown and Company, 1977): 3–18.

vzájemné závislosti je rusko-turecká spolupráce úspěšná především díky vzájemným hospodářským vazbám.

1.4 Metodologie

Z hlediska metodologie byla pro práci zvolena případová studie, jež umožňuje výzkum zvoleného tématu z jiného úhlu než kvantitativní metody. Případová studie patří mezi deskriptivní metody, jejichž hlavním účelem je popsat vybrané události na konkrétním případě.¹⁴ Cílem případové studie je tak hluboké porozumění danému případu nebo skupiny porovnávaných případů. Přínosem případových studií je rovněž zhodnocení teoretických hypotéz či již existujících teoretických konceptů.¹⁵ Tato případová studie detailně mapuje proměny rusko-tureckých vztahů a v rámci toho posuzuje relevantnost teorie kompartmentalizace. Případová studie musí být úzce ohraničená, aby se zajistil co nejvyšší přínos v daném oboru, proto se práce zaměřuje na poslední desetiletí spolupráce, v rámci něhož se zabývá třemi klíčovými problematickými momenty tohoto období.

Wilbur Schramm, jeden z prvních akademiků, jenž se zabýval případovou studií popisuje její hlavní účel v „osvětlení rozhodnutí či řady rozhodnutí: proč byly přijaty, jak byly implementovány a s jakými výsledky.“ Nicméně případové studie se neomezuje pouze na rozhodnutí jako taková, nýbrž jejich předmětem zájmu mohou být aktéři, organizace, procesy či události. Hodnota případové studie se rovněž zvýší pokud se nezabývá pouze rozhodnutím v rámci jednoho případu, nýbrž dává do souvislosti více případů a porovnává je navzájem.¹⁶ Tato bakalářská práce tak do souvislosti dává válku v Sýrii, krizi se sestřelním Su-24M a spor o Náhorní Karabach, přičemž v rámci nich hodnotí úspěchy a neúspěchy kompartmentalizační strategie. Například v knize *Case Study Research and Applications: Design and Methods* od Roberta Yina je případová studie definována jako empirická metoda, jež čerpá z různorodých zdrojů a ve výsledku tyto poznatky syntetizuje do jednoho závěru.¹⁷ Největší přínos práce tak

¹⁴ Klára Janoušková, *Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů*, (Ostrava: Ostravská univerzita, 2007).

¹⁵ Zinaida Shevchuk, „Hlavní metody a postupy při výzkumu konfliktů“, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eALKPIYZ1r4J:https://is.muni.cz/el/1423/jaro2013/MVZ453/41007279/Metody_vyzkumu.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 1. dubna 2022).

¹⁶ Wilbur Schramm, *Notes on Case Studies of Instructional Media Projects* (Stanford: Stanford University, 1971): 5–24.

¹⁷ Robert K. Yin, *Case Study Research and Applications: Design and Methods* (Thousand Oaks: Sage Publications, 2018): 46.

leží ve zobecnění důsledků všech tří výše uvedených sporů a zhodnocení jejich vlivu na rusko-turecké partnerství.

Výzkum probíhal formou sběru veřejně dostupných dat z webových stránek ruské vlády a tamějších zpravodajství. Tato část výzkumu měla posoudit, jakým způsobem probíhal přenos informací mezi vládními aktéry či klíčovými sdělovacími prostředky a obyvatelstvem v rámci zvolených problematik, na něž se předkládaná práce vztahuje. Za účelem pokrytí základních parametrů ekonomické spolupráce obou zemí byla zpracována statistická data pocházející buďto z tureckého statistického úřadu či federální celní služby Ruské federace.

2 Historický kontext

V minulosti Osmanská a Ruská říše nesly nejen podobné rysy ale i úskalí. Úskalí především související s jejich početně silnou vrstvou nevzdělaného chudého rolnictva obývajícím rozsáhlé území, jež skýtalo vždy rizika a komplikace pro vnitřní teritoriální správu. Jak píše Geoffrey Hosking, jeden z anglosaských historiků specializujících se na Ruskou federaci, obě země rovněž vždy balancovaly na pomezí křesťanství a islámu.¹⁸ Podobná pouta svazují obě země do současnosti, ačkoliv jsou jiného charakteru. Navzdory jejich konfliktní historii čítající dvanáct válek a zapisující se tak do historie jako série nejdelšího vojenského angažmá v evropských dějinách, Ruskou federaci a Tureckou republiku pojí spojenectví, jenž je zásadní pro zachování stability v oblasti Černého moře, ale rovněž klíčové pro zachování energetické bezpečnosti a integrity Evropské unie.¹⁹

Základní premisou rusko-tureckých vztahů je přesvědčení, že předchozí nepřátelství bylo vinou čistě imperialistických inklinací ruských carů a osmanských sultánů. Ve vztazích se rozlišují tři následující etapové fáze. První fází je období do roku 1919, kdy bylo Ruské impérium vnímáno jako geopolitický rival Osmanské říše. K normalizaci vztahů mezi Ruskou a Osmanskou říší došlo z tohoto důvodu až ve 20. letech 20. století, tedy až po definitivním rozpadu obou impérií v důsledku první světové války. Diplomatické vztahy navázaly jejich nástupnické státy, přičemž prvním krokem byl dopis Mustafy Kemala Atatürka dne 26. dubna roku 1920, který byl adresován Vladimíru Iljiči Leninovi. Dopis byl prosbou o pomoc tureckému národnímu hnutí, výměnou za příslib společného boje proti imperialismu

¹⁸ Karen Henderson a Carol Weaver, *The Black sea Region and EU Policy: The Challenge of Divergent Agendas*, (London: Routledge, 2010): 108.

¹⁹ Dowling T. C, *Russia at War: From the Mongol Conquest to Afghanistan, Chechnya, and Beyond*, (Santa Barbara: ABC-CLIO, 2014).

rozpínajícimu se v poválečném světě. Ruská sovětská federativní socialistická republika výzvu vyslyšela a poskytla tureckému národnímu hnutí pomoc ve formě materiální, především zbraní a munice, ale také finanční, a to v podobě půjčky 10 milionů rublů.²⁰

Rusko pod vedením Vladimira Iljiče Lenina bylo rovněž prvním státem, jenž oficiálně uznal legitimitu Turecké republiky, a to podepsáním tzv. Moskevské dohody dne 16. března roku 1921.²¹ Přičemž nutno podotknout, že formální existence ani jednoho ze států, Sovětského svazu či Turecké republiky, nebyla v této době mezinárodním společenstvím akceptována. Například Osmanský sultanát stále nominálně existoval, jelikož Osmanská říše zanikla až rok po podepsání Moskevské dohody. Oba nově vzniklé státy spojoval právě jejich pomalý proces zapojení do mezinárodního společenství, jelikož nebyly považovány ani za čistě evropské, ani za čistě asijské země.

Druhou etapovou fází je období let 1920-1945, kdy byl Sovětský svaz vnímán Tureckem jako tzv. „velký severní soused.“ Sovětský svaz se podílel na několika projektech, které se zasloužily o rozvoj tureckého průmyslového sektoru a přispěly tak k industrializaci Turecka. Konkrétně se jedná například o klíčové textilní továrny v Kayseri a Nazilu, jejichž výstavbu mělo Turecko splatit exportem spotřebního zboží do Sovětského svazu.²²

Třetí vývojovou fází je období po roce 1945, kdy se ze Sovětského svazu stala opět hrozba, a to především z důvodu stalinistické expanzionistické politiky. V důsledku obavy o svou celistvost se Turecko zařadilo mezi země přijímající Marshallův plán, bylo rovněž jedním z prvních členů Rady Evropy založené roku 1949 a od té doby konstantně vynakládalo velké úsilí, aby bylo přijato do struktur Evropské unie.²³ Roku 1952 se Turecko zařadilo mezi zakládající členy Severoatlantické aliance. Sovětský svaz se totiž pod vedením Josifa Vissarionoviče Stalina netajil svým zájmem nejen o území východní Anatólie, ale především o úžiny Dardanely a Bospor. V turecké historiografii je tato obava ze sovětské expanze známá pod označením “Stalinovy požadavky” a uvádí se jako hlavní důvod turecké poválečné inklinace k Západu.

²⁰ Ильяс Камалов, „От соседства к стратегическому сотрудничеству: Турецко-Российские отношения”, *Центр стратегических исследований Ближнего Востока* 18, č. 3 (květen 2010): 25, <https://www.academia.edu/40248937> (staženo 25. března 2022).

²¹ Стародубцев Иван, *Россия-Турция: 500 лет беспокойного соседства*, (Эксмо: Москва, 2017).

²² Ильяс Камалов, „От соседства к стратегическому сотрудничеству: Турецко-Российские отношения”, *Центр стратегических исследований Ближнего Востока* 18, č. 3 (květen 2010): 25, <https://www.academia.edu/40248937> (staženo 25. března 2022).

²³ Nathalie Tocci, *Turkey's European Future: Behind the scenes of America's Influence on EU-Turkey Relations*, (New York: New York University Press, 2011), 130–132.

Tyto tzv. Stalinovy požadavky prezentoval ministr zahraničí Vjačeslav Michajlovič Molotov 7. června roku 1945 tehdejšímu tureckému velvyslanci v Moskvě, Selimu Sarperovi. Informoval jej, že Turecká republika a Sovětský svaz musí dosáhnout shody ve třech bodech, pokud se mají vzájemné přátelské vztahy vyvíjet jako doposud. Prvním bodem byla revize území, konkrétně provincie Kars a Ardahan měly být navráceny Sovětskému svazu. Druhým bodem bylo ustanovení základů Sovětského svazu v přístavních městech Istanbul a Çanakkale za účelem společné obrany. Třetím z bodů bylo uzavření bilaterální smlouvy v otázce regulace námořního provozu a tomu odpovídající úprava konvence z Montreaux. Tato konvence stanovuje, za jakých podmínek mohou skrze úžiny Dardanely a Bospor proplovat válečné lodě do černomořského regionu. Sovětský svaz usiloval o to, aby jejich válečným lodím byl umožněn volný průchod, a naopak odepřen státům, jež s Černým mořem nesdílejí přímou hranici.²⁴

Turecko se přiklonilo k západnímu bloku i s obavami ohledně ideologické expanze komunismu dále na východ, a v době studené války se tak stalo pro Spojené státy klíčovým partnerem. V rozmezí let 1961 a 1963, jinými slovy po americké neúspěšné invazi v zátocě Sviní, bylo na tureckém území rozmístěno 15 balistických raket středního doletu Jupiter. Turecká role byla v tomto období zásadní, jelikož rozmístění těchto raket posléze vedlo k eskalaci Karibské krize.²⁵

Změnu v sovětsko-tureckých vztazích přinesla až 2. polovina 80. let 20. století, kdy vlivem sporu o Kypr mezi Tureckou a Řeckou republikou došlo k rozkolu na mezinárodní scéně. Pro Turecko znamenal tento spor výrazné oslabení v oblasti ekonomické a politické spolupráce s členskými státy Severoatlantické aliance. Z tohoto důvodu Turecko začalo posilovat kontakt se svými východními sousedy, především Sovětským svazem a právě v 80. letech 20. století byly položeny základy ekonomické spolupráce, jež se rozvíjí do současnosti. Roku 1984 byla podepsána první smlouva o importu ruského zemního plynu na turecké území, která započala tureckou závislost na ruské energetice. Turecko dodávky zemního plynu splácelo především v zemědělských produktech a službách, například ve formě zakázek stavebních společností na území Sovětského svazu.

²⁴ Cos Kivanc a Pinar Bilgin, „Stalin’s Demands: Constructions of the Soviet Other in Turkey’s Foreign Policy, 1919–1945,” *Foreign Policy Analysis* 6, č. 1 (leden 2010): 43–60, <https://doi.org/10.1111/j.1743-8594.2009.00101.x> (staženo 7. března 2022).

²⁵ Robert F. Kennedy, *Třináct dní* (Praha: Paseka, 1999): 136.

3 Politická spolupráce

Tato práce pro úvodní shrnutí politických rusko-tureckých vztahů přebírá typologii rusko-norského akademika Pavla Baeva, jenž rozlišuje následujících pět vlivů v rusko-turecké spolupráci.²⁶ Prvním vlivem, jenž formuje současnou spolupráci je dosud doznívající historická rivalita. Odkaz Ruského a Osmanského impéria je podle Baeva do současnosti zásadním faktorem při rozhodování zahraničních otázek obou zemí. Turecko i Ruská federace prokazují v současnosti snahu posunout spolupráci na vyšší úroveň. Avšak tato historická geopolitická rivalita, přestože na pozadí, má stále nezanedbatelný vliv, jak bylo možné vidět na příkladu krize se sestřelením bombardéru Su-24M v roce 2015. Následně po sestřelení zahájila ruská média propagandu zaměřenou proti turecké vládě a lidem v jejím čele, ne nepodobnou té, jež ovlivňovala politický diskurz za dob obou výše zmíněných impérií.

Druhým vlivem jsou nevyrovnané a zpolitizované ekonomické vztahy. Baev tento vliv opět vhodně demonstruje na příkladu politické krize vyvolané sestřelením bombardéru Suchoj Su-24M, v rámci níž došlo k přerušení ekonomických vztahů. Obzvláště negativní dopad měla tato krize na tureckou ekonomiku, turecké exporty se kvůli krizi snížily až o 40 % v roce 2016.²⁷ Hnacím motorem ekonomických vztahů byly především nevládní soukromé podniky. Podnikatelé a investoři však projevovali vysokou míru opatrnosti a nedůvěry, jež zavinily jejich zkušenosti z krizových let 2015 až 2016. Samotní prezidenti Putin i Erdoğan vykazují silnou inklinaci k politizaci ekonomiky a obchodu. I po politickém usmíření se turecký export do Ruska nevyrovnal hodnotám před již zmíněnou krizí.

Třetím vlivem, jenž Baev ve své publikaci zmiňuje, je vysoká míra personalizace vztahů mezi prezidenty Putinem a Erdoğanem, jež jsou pro mezivládní vztahy obou zemí klíčové. Přesto je spolupráce omezená vysokou mírou podezřívavosti, především zapříčiněnou odlišnostmi v náboženské víře. Zatímco Ruská federace patří mezi silně pravoslavné země, Erdoğanovo Turecko se opírá o ideologii politického islámu. Tento náboženský rozkol je demonstratelný na válce v Sýrii. Zatímco Ruská federace odsoudila tento doběh tzv. arabského jara jako revoluční násilí, Turecko v čele s Erdoğanem prosazovalo myšlenku, že se jedná pouze o oživení islámských ideálů. Dalšími podobnými případy byl například vojenský

²⁶ Pavel Baev, „Turkey’s ambiguous strategic rapprochement with Russia”, in *Turkey’s Pivot to Eurasia: Geopolitics and Foreign Policy in a Changing World Order*, ed. Emre Erşen a Seçkin Köstem, (London: Routledge, 2021): 48–63.

²⁷ „Factbox: Impact of Russian sanctions on trade ties with Turkey” *Reuters*, 27. června 2016, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-russia-turkey-ties-fac-idUSKCN0ZD27M> (staženo 17. března 2022).

převrat v Egyptě roku 2013 či spor mezi Katarom a Saudskou Arábií v roce 2017. Turecko bylo také jedním z prvních států, které uznaly porevoluční režimy v Tunisku, Libyi a Egyptě. Ankara se skrze tuto podporu snažila získat větší vliv v regionu a zároveň působit jako politický model pro kombinaci sekulární společnosti a měkkého islámu pro arabské země, kde došlo k revolučním otřesům. Tento fakt pouze povzbudil ruskou obavu z turecké rozpínavosti a negativně dopadl na vzájemnou spolupráci.²⁸

Čtvrtým vlivem je prominence černomořského regionu, v němž došlo k zásadnímu přelomu s ruskou anexí Krymu v roce 2014. Ruská federace tak získala centrální pozici v Černém moři, jelikož dosáhla toho, že zde může mít vlastní flotilu. Turecko se nepřidalo k dalším zemím Severoatlantické aliance a nevalilo v rámci této krize na Ruskou federaci sankce. Černomořský region je klíčový obzvláště v tom, že ruská agrese se formuje především v této oblasti, jak je možné demonstrovat nejen na sporu o Krym, ale také na válce v Gruzii, Transnistrii, Čečensku či Abkcházii.²⁹ Nutno zmínit, že nejen Abkcházie má silné turecké vazby a Turecko nejednou projevilo svou nespokojenost nad tím, že se z tohoto kvazistátu stala ruská oblast.³⁰ Černomořská oblast tedy představuje zásadní konfliktní linii mezi Ruskou federací a Tureckem, obě země však spojuje jejich snaha zamezit vlivu Severoatlantické aliance, a především Spojených států, v tomto regionu.

Posledním pátým vlivem, jenž Baev zmiňuje, jsou problémy v kontextu s válkou v Sýrii. Zatímco Turecko podporovalo vzbouřenecké síly, Ruská federace se v tomto konfliktu profilovala do pozice ochránce proti násilí plynoucím z revolucí. Nicméně Ruská federace necílila jen na vzbouřence proti Asadově režimu, ale cílila i na skupiny přímo podporované Tureckem, což přirozeně vyvolávalo spory mezi oběma stranami. Z toho důvodu nebylo sestřelení bombardéru Suchoj Su-24M ojedinělou situací, ale spíše kulminace již zhoršujících se vztahů v rámci tohoto konfliktu.

²⁸ Юлия С. Кудряшова, „О проявлении неоосманских амбиций в современной региональной политике Турции.“ *Международная аналитика* 87, č. 3 (2015) <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2015-0-3-84-91> (staženo 6. dubna 2022).

²⁹ Chris Miller, „Black Sea’s Back, Alright? A New Special Series“, *War on the Rocks*, 26. července 2018, <https://warontherocks.com/2018/07/black-seas-back-alright-a-new-special-series/> (staženo 5. dubna 2022).

³⁰ Andrea Weiss a Yana Zabanova, „Georgia and Abkhazia Caught between Turkey and Russia: Turkey’s Changing Relations with Russia and the West in 2015–2016 and Their Impact on Georgia and Abkhazia“, *German Institute for International Affairs* (prosinec 2016): 1–8, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/georgia-and-abkhazia-caught-between-turkey-and-russia> (staženo 18. března 2022).

3.1 Sýrie

První zkoumaný příklad, v rámci něhož bude posuzována míra relevantnosti kompartmentalizační strategie, je konflikt v Sýrii. Zvoleným výzkumným kritériem pro tuto kapitolu je, jak kurdská otázka ovlivnila vzájemné bilaterální vztahy Ruské federace a Turecka. Nejdříve je však nutné kontextualizovat válku v Sýrii a definovat mocenské zájmy obou zemí v tomto konfliktu. Počátek války je spojován s nepokoji na jaře roku 2011, které se nesly celým arabským světem v rámci tzv. arabského jara. Vládní ozbrojené složky, pod rozkazy Bašára al-Asada, se tyto civilní demonstrace snažily potlačit, navzdory tomu ale konflikt přerostl v dosud trvající občanskou válku. Její rozměr se rovněž internacionalizoval s postupující mírou angažovanosti cizích velmocí. Válka způsobila rozkol nejen na mezinárodní scéně, kde proti sobě postavila Spojené státy, členské státy Evropské unie či Turecko na jedné straně a Ruskou federaci, Čínu a Irán na straně druhé. Sýrie se stala sporným bodem i v rámci rusko-tureckého partnerství a je považována za nejvýznamnější milník tohoto partnerství od dob studené války.

Obě země rozděluje jejich odlišné vnímání podobných nepokojů, což je dáno náboženskou podstatou ruské pravoslavné a turecké islámské společnosti. Ruská vláda odsuzuje demonstrace v rámci arabského jara za projevy islamistické revoluce, jejímž dominantním prvkem je politický extremismus. Z tohoto důvodu se Ruská federace obávala radikalizace konfliktu v Sýrii a její následné expanze do dalších zemí. Na oficiální žádost prezidenta Sýrie se tak Ruská federace aktivně zapojila do konfliktu 30. září 2015, tedy v době kdy Assadův režim kontroloval již jen 10 % syrského území a trpěl velké ztráty oproti sílící opozici.³¹ Opoziční jednotky se na úkor vládních složek do konce roku 2012 zmocnily značného území, ale zatím nebyly schopny definitivně režim porazit. Ruské ozbrojené síly tuto nerovnováhu narušily a napomohly obnovit potenciál syrské armády a obrátit válku ve prospěch Asadových jednotek. Nicméně formálním odůvodněním jejich účasti v konfliktu nebyla podpora Asadova režimu, nýbrž boj proti terorismu, čímž se ruská vláda snažila profilovat do pozice stabilizačního aktéra v regionu.³²

³¹ Анатолий И. Гушер, „Геополитические и стратегические аспекты операции воздушно-космических сил России в Сирии“, *Международные конфликты* 5, č. 4 (2015): 395–401, https://e-notabene.ru/knt/article_16967.html (staženo 9. dubna 2022).

³² Дмитрий Тренин, „Россия и кризис в Сирии“, *Московский Центр Карнеги* (únor 2013): 5. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rKsWqo-bsFsJ:https://carnegieendowment.org/files/WP_Syria_Rus_web_Feb2013.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 18. března 2022).

Uvádí se tři základní důvody, proč Ruská federace vstoupila do konfliktu jako hlavní podporovatel Asadova režimu. V první řadě šlo o snahu zastavit Islámský stát, aby se v budoucnu vyhnula radikalizaci ruských regionů s muslimskou menšinou, například v oblasti severního Kavkazu, či radikalizaci regionu Střední Asie, jenž je rovněž nebezpečně blízko ruských hranic.³³ Dlouhodobá destabilizace by mohla vyústit v situaci, kdy se lidé navázání na teroristické buňky, s ruským občanstvím a možností navrátit se do země, vrátí a budou šířit ideologii či provádět teroristické útoky na území Ruské federace. V rámci opozičních stran tak působili například Čečenští militanti v rámci Al-Kaídy, jejichž vyhlídka na návrat do Ruské federace představovala největší hrozbu.³⁴

Zadruhé šlo o snahu vyrovnat se Západu, především Spojeným státům, a dokázat, že i Ruská federace může mít zásadní vliv na mezinárodní dění. Toto je především dáno tím, že z ruské perspektivy začaly západní země po rozpadu Sovětského svazu vnímat Ruskou federaci jako malou nevýznamnou zemi, s níž není třeba konzultovat dění na mezinárodní scéně.³⁵ A zatřetí ruský vstup do konfliktu ovlivnila snaha zamezit šíření dalších demonstrací a vyvarovat se změně režimu v zemích, co by chtěly následovat příklad Ukrajiny či Gruzie.³⁶ Rozhodnutí vlády dle slov předsedy vlády Dmitriho Medvěděva tehdy rovněž ovlivnila zkušenost v Libyi, z níž se chtěli představitelé vlády poučit, aby se podobný neúspěch neopakoval i v případě Sýrie.³⁷

Rusko-syrská spolupráce se rozvíjela již od 60. let 20. století, kdy byla Sýrie hlavním sovětským spojencem na Blízkém východě. Sýrie nakupovala sovětské zbraně, v zemi rovněž působil přibližně 6 000 vojenských poradců a specialistů.³⁸ Po rozpadu Sovětského svazu došlo v 90. letech k výraznému poklesu v rusko-syrské spolupráci. K normalizaci vztahů mezi

³³ Dmitri Trenin, „Putin’s Syria Gambit Aims at Something Bigger Than Syria” *Carnegie Moscow Center*, 13. října 2015, <https://carnegie.ru/2015/10/13/putin-s-syria-gambitaims-at-something-bigger-than-syria-pub-61611> (staženo 6. března 2022).

³⁴ Юлия С. Кудряшова, „О проявлении неоосманских амбиций в современной региональной политике Турции.” *Международная аналитика* 87, č. 3 (2015): 90. <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2015-0-3-84-91> (staženo 6. dubna 2022)

³⁵ Moritz Pieper, „Rising Power’ Status and the Evolution of International Order: Conceptualising Russia’s Syria Policies”, *Europe-Asia Studies* 71, č. 3 (2019): 365–87, https://www.researchgate.net/publication/331622701_%27Rising_Power%27_Status_and_the_Evolution_of_International_Order_Conceptualising_Russia%27s_Syria_Policies (staženo 4. dubna 2022)

³⁶ Dmitri Trenin, *What Is Russia up to in the Middle East?* (Cambridge: Polity Press, 2018).

³⁷ „Интервью Дмитрия Медведева газете The Times (Великобритания)”, Правительство Российской Федерации, 30. července 2015, <http://government.ru/news/4457/> (staženo 15. dubna 2022).

³⁸ Дмитрий Тренин, „Россия и кризис в Сирии”, *Московский Центр Карнеги* (únor 2013): 5–35. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rKsWqo-bsFsJ:https://carnegieendowment.org/files/WP_Syria_Rus_web_Feb2013.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 18. března 2022).

Ruskou federací a Sýrií došlo až s příchodem Vladimira Putina do funkce. Od znovunavázání politických styků, představuje Sýrie významný ekonomický trh, obzvláště v oblasti energetiky a vojenské techniky. Například v prosinci 2013 podepsala ruská státní společnost Soyuz Neftegaz smlouvu ohledně spolupráce v průzkumu syrských vod ve východním Středomoří, kde byla objevena bohatá pole se zemním plynem.³⁹

Konflikt v Sýrii představoval pro Ruskou federaci v jejich chápání první amerikanizovanou válku. Asadova prohra by pro ruskou stranu znamenala dvě ztráty. V první řadě by Ruská federace přišla o klíčového spojence na Blízkém východě a rovněž by ztratila jediný námořní přístav ve Středozemním moři, v syrském městě Tartús (viz Příloha č.1), kde má Ruská federace od května 2013 stálou vojenskou základnu. Tento přístav má klíčovou roli v ochraně národních zájmů i bezpečnosti země.

Na druhé straně Turecko podporovalo plně projevy v rámci arabského jara jako probuzení islámských hodnot. Když v březnu roku 2011 vypukly v zemi první protesty, Turecko zprvu situaci pouze přihlíželo a snažilo se prezidenta Asada přesvědčit o potřebě politických reforem.⁴⁰ S projevenou neochotou režimu provést klíčové změny však začala turecká vláda od května téhož roku nerozlišovat situaci v Sýrii od předešlých revolucí arabského jara, v jejímž rámci byli sesazeni prezidenti Tuniska, Egypta, Libye i Jemenu. Turecká vláda předpokládala, že Asadův režim potká stejný osud, a věřila, že až dojde k jeho sesazení, bude to Turecko, jež si tím upevní svou roli v regionu,⁴¹ a stane se, dle slov tehdejšího tureckého ministra zahraničí Ahmeta Davutoğlu, „hlavním hegemonem a nastolitelem pořádku.”⁴²

Z tohoto důvodu se Turecko postupně zapojilo do občanské války a začalo aktivně podporovat opoziční jednotky s cílem Asadův režim svrhnout. Angažmá ve válce však

³⁹ В.А. Южаков, „Россия и Сирия: Перспективы торгово-экономического и военно-технического сотрудничества”, *Мировое национальное хозяйство* 45, č. 2 (2018): 2–11, <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7INElnAdGEJ:https://mirec.mgimo.ru/upload/ckeditor/files/russia-and-syria-prospects-of-trade-economic-and-military-technical-cooperation.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d> (staženo 7. března 2022).

⁴⁰ Nur Çetinoglu Harunoğlu, Aysegül Sever, a Emre Erşen, *Turkey between the United States and Russia Surfing on the Edge* (Lanham: Lexington Books, 2021): 122–123.

⁴¹ Galip Dalay, „Turkish-Russian Relations in Light of Recent Conflicts”, *German Institute for International Affairs* (srpen 2021): 7–10. <https://www.swp-berlin.org/en/publication/turkish-russian-relations-in-light-of-recent-conflicts> (staženo 8. března 2022).

⁴² Ahmet Davutoğlu, „Principles of Turkish Foreign Policy and Regional Political Structuring”, *International Policy and Leadership Institute*, (2012): 1–8. <https://pdfcoffee.com/principles-of-turkish-foreign-policy-and-regional-political-structuring-pdf-free.html> (staženo 16. března 2022).

způsobilo rozkol i na domácí scéně, podle průzkumů tehdejšího veřejného mínění v Turecku nesouhlasilo se zásahem v Sýrii 72 % populace. V září Turecko nejdříve uvalilo první ze série sankcí, a to v podobě omezení svého vzdušného prostoru, jenž zásadně narušilo schopnost syrské vlády importovat vojenské vybavení do země. Sýrie na to reagovala přerušением importu veškerého zboží z Turecka. V listopadu se rovněž Turecko přidalo k zemím arabské ligy a oznámilo další vlnu sankcí ohledně omezení cestování pro Asada a jeho blízké, včetně zmrazení jejich majetku v zahraničí, dále zákaz transferu a prodeje zbraní do Sýrie či přerušení ekonomických styků se Syrskou centrální bankou. Všechny tyto sankce dle slov turecké vlády měly přetrvat do té doby, než v Sýrii usedne vláda, jež je v míru s vlastním lidem.⁴³

V chápání turecké vlády znamenala občanská válka v sousedním státě nejen bezpečnostní hrozbu, i v podobě nárůstu rizika teroristických útoků, ale rovněž humanitární krizi, související s návaem téměř dvou milionů syrských uprchlíků přechajících z horkých zón války.⁴⁴ Hlavní obavu Turecka však představoval růst kurdského separatismu. Kurdové žijící na území Iráku, Iránu, Sýrie a Turecka jsou největší menšinou na světě, jedná se přibližně o 40 milionů lidí. Kurdská otázka rovněž zapříčinila výrazné ochlazení americko-tureckých vztahů. Během okupace syrského města Kobani Islámským státem v průběhu od září 2014 do února 2015 tamější kurdské obyvatelstvo projevilo mohutný odpor, čímž si získalo uznání mezinárodního společenství, v čele se Spojenými státy. Od té doby Spojené státy poskytovaly vojenskou a materiální podporu kurdským milicím, čímž bylo Turecko hluboce znepokojeno.

Na kurdské otázce je rovněž prostor demonstrovat úspěchy kompartmentalizační strategie. Oproti americko-tureckým vztahům byly rusko-turecké vztahy na znatelně lepší úrovni, jelikož Ruská federace si zachovala v této otázce svou neutralitu. K tomuto závěru však ruská vláda došla až v průběhu konfliktu. Například v rámci krize roku 2015 se Ruská federace rozhodla zneužít kurdský separatismus proti Turecku a v únoru roku 2016 byla otevřena kancelář Syrských Kurdů přímo v Moskvě jako jednoznačný symbol podpory. Tato podpora však byla následně stažena s nastávající normalizací bilaterálních vztahů mezi oběma zeměmi. Navzdory turecké snaze nicméně Ruská strana dosud odmítá uznat Stranu kurdských

⁴³ Özden Zeynep Oktav, *The Syrian Uprising and the Iran-Turkey-Syria Quasi Alliance: A View from Turkey* (London: Routledge, 2013): 199.

⁴⁴ Юлия С. Кудряшова, „О проявлении неоосманских амбиций в современной региональной политике Турции.“ *Международная аналитика* 87, č. 3 (2015): 88. <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2015-0-3-84-91> (staženo 6. dubna 2022).

pracujících jako teroristickou organizaci.⁴⁵ Ruští politici tento krok ospravedlňují tím, že seznam teroristických organizací zahrnuje pouze ty, které poškozují zájmy Ruské federace a jednájí na jejím území.⁴⁶ Nicméně neomezovala turecké angažmá a dala tak Turecku významný prostor pro operace cílené proti kurdskému obyvatelstvu. Jako příklad lze uvést tureckou operaci s kódovým označením Štít Eufratu, jež byla uskutečněna 24. srpna roku 2016 a jejíž provedení spoléhalo na nepřímou ruskou podporu. Cílem operace Štít Eufratu bylo vyklidit severozápadní oblasti Sýrie hraničící s Tureckem jako jsou Jarablus, Azaz a al-Bab (viz Příloha č.2) od nadvlády Islámského státu. Nicméně získáním převahy nad městem al-Bab by Turecko rovněž zamezilo Kurdům, aby se teritoriálně sjednotili napříč regiony Afrin a Kobani v severní Sýrii a Turecko si tak pojistilo, že u jeho hranic nebude Kurdy ovládaný pás.⁴⁷ Vojenské útoky vůči kurdským milicím byly nepřímým cílem turecké zahraniční politiky od samého počátku angažmá v Sýrii, a v případě že by se ruská vláda rozhodla Kurdy podpořit, mohla výrazně narušit turecké plány.⁴⁸

Konflikt v Sýrii a rusko-turecká spolupráce v něm tak daly prostor k nastolení unikátní spolupráce mezi dvěma odlišně nastavenými geopolitickými hegemony a oběma stranám umožnila dosáhnout vlastních cílů a ambicí. Turecká hrozba, spojená s hrozbou náletů ze strany členských zemí Severoatlantické aliance, znamenala, že Asadův režim neměl na výběr, a byl nucen obrátit se a více se spoléhat na ruskou podporu. V tomto ohledu turecká přítomnost umožnila Ruské federaci dominanci nad syrským režimem a redukci vlivu Iránu, předchozího hegemonu, v oblasti.

Turecko naopak díky ruskému angažmá, představovalo největšího podporovatele opozičních sil a právě kvůli rozsahu ruského angažmá nemohly strany opozice bez turecké pomoci dlouhodobě přežít. Jak již bylo zmíněno, rusko-turecká spolupráce rovněž napomohla snížit vliv jiných geopolitických rivalů v této oblasti jako jsou Irán, Saudská Arábie či Spojené státy. V případě naposled zmíněného Turecko v roce 2019 tlačilo na to, aby se Spojené státy z

⁴⁵ Юлия С. Кудряшова, „Активизация российско-турецких отношений: сущность и перспективы.” *Международная аналитика* 26, č. 5 (2012): 39, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2012-5-26-38-44> (staženo 6. dubna 2022).

⁴⁶ Ильяс Камалов, „От соседства к стратегическому сотрудничеству: Турецко-Российские отношения”, *Центр стратегических исследований Ближнего Востока* 18, č. 3 (květen 2010): 30, <https://www.academia.edu/40248937> (staženo 25. března 2022).

⁴⁷ Иванов С. М., „Роль и значение внешних сил в сирийском кризисе”, *Дипломатическая служба* 79, č. 4, (2018): 15–21, <https://www.imemo.ru/publications/info/roly-i-znachenie-vneshnih-sil-v-siriyskom-krizise> (staženo 9. dubna 2022).

⁴⁸ Юлия С. Кудряшова, „Курдский вопрос на фоне войны в Сирии”, *Международная аналитика* 19, č. 1 (říjen 2017): 52–57, <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2017-0-1-52-57> (staženo 6. dubna 2022).

oblasti východní Sýrie stáhly a omezily tak i svou podporu kurdským milicím. Toto jednání bylo samozřejmě prospěšné i ruské straně, jež dlouhodobě chtěla vytlačit Spojené státy z této oblasti.

Celkově lze tedy konstatovat, že narozdíl od toho, aby Ruská federace a Turecko vlivem svých opačných geopolitických ambicí zvolily cestu odporu, spíše využily strategického sblížení. To znamená že si zachovaly ambivalentní vztah, kdy pro sebe navzájem představovaly jak partnery, tak soupeře v této oblasti. V případě konfliktu mohlo Turecko svou zvýšenou podporou opozičních stran zvýšit výdaje na vedení války pro ruskou stranu, Ruská federace naopak mohla pustit miliony uprchlíků k tureckým hranicím a umožnit větší roli syrským Kurdům na politické scéně.

Obě země rozdělovaly definitivní geopolitické cíle, jelikož zatímco Ruská federace chtěla zpátky bezpečný Assadův režim, Turecko chtělo zajistit své zisky v severní Sýrii a vymizení hrozby kurdského separatismu. Přes výše uvedené překážky se však obě země rozhodly respektovat vzájemně odlišné geopolitické cíle. Jediné co se prokázalo jako narušující pro vzájemnou spolupráci byla kromě krize, jež bude předmětem následující podkapitoly, zásadní asymetričnost rusko-tureckého partnerství. Tato asymetričnost je demonstrovatelná na třech faktorech. V první řadě se jedná o ruskou vojenskou nadřazenost oproti turecké armádě. V druhé řadě turecká dlouhá hranice se Sýrií činila zemi více zranitelnou vůči návalu uprchlíků, než tomu tak bylo v případě Ruské federace. A nakonec se Turecko ocitalo v méně výhodné pozici v souvislosti s jeho zranitelností vůči kurdskému separatismu, jenž mohla ruská strana případně využít jako taktickou výhodu.⁴⁹

3.2 Sestřelení bombardéru Suchoj Su-24M

Přelomem v syrském konfliktu byl 24. listopad 2015, kdy turecký letoun F-16 sestřelil ruský bombardér Su-24M, v důsledku čehož zahynuli dva ruští piloti. Výzkumným kritériem této kapitoly je zvolen vojenský puč v Turecku roku 2016, jenž hrál zásadní roli v post-krizovém usmíření. Nicméně opět je nejdříve nutné definovat tuto krizi, její příčiny a důsledky pro rusko-turecké partnerství. Výše zmíněný ruský bombardér narušil turecký vzdušný prostor, a to 4 kilometry za hranicí v jihovýchodní části turecké provincie Hatay (viz Příloha č.3). Podle

⁴⁹ Pavel Baev, „Turkey’s ambiguous strategic rapprochement with Russia”, in *Turkey’s Pivot to Eurasia: Geopolitics and Foreign Policy in a Changing World Order*, ed. Emre Erşen a Seçkin Köstem, (London: Routledge, 2021): 57.

oficiálních výpovědí turecké vlády byli piloti opakovaně varováni tureckým letectvem, jenž na podporu svých tvrzení sdílelo radarové snímky ruského letounu i nahrávky tureckých pilotů s varováním, to však již rozpoutávající se krizi neuklidnilo. Jednalo se o první sestřelený ruský bombardér členským státem Severoatlantické aliance od dob studené války.⁵⁰

Nejasnosti s identifikací letounu byly zapříčeny tím, že letouny Su-24M jsou díky spoluprací s Ruskou federací rovněž ve výbavě syrské armády.⁵¹ Polemizovalo se nad tím, zda útok nebyl odvetou turecké armády, jelikož neprodleně po začátku tureckého angažmá v Sýrii v roce 2012, sestřelilo syrské letectvo turecké průzkumné letadlo v mezinárodním vzdušném prostoru. Po tomto incidentu turecká vláda vydala prohlášení, že jakýkoliv vojenský cíl pohybující se směrem k tureckým hranicím, ať už na vodě, zemi či ve vzduchu, jenž bude představovat bezpečnostní riziko, bude sestřelen. V důsledku zvýšeného napětí v turecko-syrských vztazích tak turecké letectvo často podnikalo útoky na syrské stíhačky, vrtulníky i průzkumná bezpilotní letadla.

Ruská federace byla od začátku svého zapojení do konfliktu terčem turecké kritiky za časté narušování jejich vzdušného prostoru. Ruské letectvo navíc provádělo útoky na opoziční jednotky na severu Sýrie. Tedy v těsné blízkosti tureckých hranic, kde žijí Turkmeni, jež s Tureckem pojí kulturní a historická pouta, a z toho důvodu se Turecko obávalo výrazných civilních ztrát. Z důvodu častých narušení tureckého vzdušného prostoru byla svolána diplomatická schůzka mezi tureckým ministrem zahraničních věcí İsmet Yılmazem a ruským velvyslancem v Ankaře, Andrei Karlovem. Schůzka byla tureckou stranou vnímána jako důležitý krok v prevenci leteckých nehod, nicméně schůzka naopak dopadla značným neúspěchem. Z tohoto důvodu bylo turecké sestřelení ruského letounu spíše nevyhnutelnou událostí. Zatímco mezi Ruskou federací a Spojenými státy byl v říjnu roku 2015 uzavřen protokol stanovující režim přeletu letadel a dronů nad Sýrií, tak aby se v chaosu, který tam panoval, zamezilo nehodám mezi oběma stranami, mezi Tureckem a Ruskou federací žádný protokol stanoven nebyl.⁵²

⁵⁰ Hasan Selim Özertem, „Turkey and Russia: A Fragile Friendship”, *Turkish Policy Quarterly* 15, č. 4 (2017): 121–134, http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/turkey-and-russia-a-fragile-friendship_en_4553.pdf (staženo 9. dubna 2022).

⁵¹ „Сирия получила модернизированные Су-24М2” *Военное обозрение*, 14. dubna 2017, <https://topwar.ru/113478-siriya-poluchila-modernizirovannye-su-24m2.html> (staženo 15. března 2022).

⁵² Керим Хас, „И не друг, и не враг — а так: охлаждение российско-турецких отношений”, *Российский совет по международным делам*, 16. října 2015, https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/i-ne-drug-i-ne-vrag-a-tak-okhlazhdenie-rossiysko-turetskikh-/?sphrase_id=17051734 (staženo 15. března 2022).

Turecko trvalo na tom, že bombardér byl sestřelen právem, jelikož narušil turecký vzdušný prostor. Ruská strana nejprve tvrdila, že k žádnému narušení tureckého vzdušného prostoru nedošlo. Nicméně pozdější ruská stanoviska vypovídají, že ruský bombardér prostor narušil na 17 sekund a Turecko tak mohlo dle vyjádření ruské vlády toto lehce ignorovat a vyhnout se tak incidentu, jenž prezident Putin nazval bodnutím do zad.⁵³ Ruská federace požadovala od turecké strany oficiální omluvu, včetně potrestání těch zodpovědných za sestřelení letounu a nakonec jisté finanční kompenzace ruské vládě. Turecko však odmítlo, a Ruská federace tak reagovala vyhlášením řady sankcí omezující rusko-tureckou spolupráci.

Ruskou reakci lze rozdělit do dvou rovin, ekonomické a politické. Vlivem ekonomických sankcí turecká ekonomika velice utrpěla, odhadem Turecko přišlo o 9,11 miliard amerických dolarů. V první řadě se jednalo o zrušení veškeré organizované rekreace ruských turistů na tureckém území. Turecký turistický sektor a podniky s ním spojené tak velice utrpěly, jelikož jejich provoz se zdražil a zisk zmenšil, řada podniků tak zbankrotovala a musela zavřít. Zadruhé byla zavedena vstupní víza pro turecké občany vstupující na území Ruské federace, což znemožnilo předešlou praxi, kdy zde turečtí občané běžně volně pracovali, především v oblasti stavebnictví.⁵⁴ Rovněž byl přibližně z 60 % omezen import tureckého zboží, který tvoří obzvláště ovoce a zelenina. Na druhou stranu Turecko i nadále importovalo 50 % z celkového ruského exportu másla a máslových výrobků či 20 % ruského exportu obilí.⁵⁵

Na hodnoty ruského exportu tak tyto sankce negativně nedopadaly, stejně tak jako se nedotkly výstavby jaderné elektrárny Akkuyu, jež rovněž spadala spíše do ruského zájmu. Nicméně je třeba zmínit, že v této době měla Ruská federace vlivem krize na Ukrajině a sporu o Krym své vlastní problémy se západními zeměmi a čelila rovněž vlně sankcí. Turecko tehdy zůstalo jednou z mála evropských zemí, které se k sankcím vůči Ruské federaci nepřidaly.⁵⁶ Z tohoto důvodu přerušení obchodních styků s Tureckem vlivem krize omezilo i ruské ekonomické zájmy, ačkoliv ne do takové míry jako v případě Turecka. Ruský Gazprom také v

⁵³ Алексей Дружинин, „Удар в спину: заявления Владимира Путина об инциденте с Су-24“, *РИА Новости*, 24. listopadu 2015, <https://ria.ru/20151124/1327592353.html> (staženo 6. března 2022).

⁵⁴ Алексей Дружинин, „Путин: руководство Турции проводит целенаправленную поддержку исламизации своей страны“, *ТАСС*, 25. února 2015, <https://tass.ru/politika/2469800> (staženo 15. března 2022).

⁵⁵ Илья Полонский, „Султан извиняется или нет? Перспективы нормализации российско-турецких экономических отношений“, *Военное обозрение*, 30. června 2016, <https://topwar.ru/97377-sultan-izvinyaetsya-ili-net-perspektivy-normalizacii-rossiysko-tureckih-ekonomicheskikh-otnosheniy.html> (staženo 9. dubna 2022).

⁵⁶ Тогрул Исмаил, „Турция-Россия: Необходимость возобновления двустороннего диалога“, *Молдавский журнал международного права и международных отношений* 4, č. 38 (prosinec 2015): 164–172.

rámci sankcí o 10 % snížil dodávky zemního plynu do Turecka, prokazující že i v případě rusko-tureckého spojení využívá ruská strana energetickou převahu jako politický nástroj.⁵⁷

Na politické rovině se jedná především o vlnu propagandy cílené proti turecké vládě, v čele s prezidentem Erdoğanem.⁵⁸ Ruská média prezentovala incident jako cílenou akci Turecka zaměřenou na znehodnocení vznikající mezivládní spolupráce. Další mediální zpravodajství označovala Turecko za loutku Severoatlantické aliance a za nesamostatného hráče na mezinárodní scéně, a to z toho důvodu, že okamžitě po incidentu Turecko svolalo schůzi aliance.⁵⁹ Na jednu stranu bylo Turecko vyobrazováno jako přední podporovatel Islámského státu v regionu Sýrie. Na druhou stranu jakékoliv snahy o zmírnění napětí Erdoğanovi vysloužily v ruských médiích nálepky jako slabý a bez autority, plazícího se za Kreml.⁶⁰ Mimo mediální rovinu se Ruská federace rovněž rozhodla k posílení přítomnosti v Sýrii a nasazení systému S-400 na základně v Khmeimim, což ohrozilo tureckou kontrolu a operativní schopnost nad vzdušným prostorem u základny v Incirliku.⁶¹

Turecko nepřijalo žádné odvetné sankce proti Rusku, naopak podnikalo kroky k urovnání vztahů, nicméně s malými pokroky. Ruská strana trvala především na omluvě turecké vlády za tento incident. Již na jaře byl mírně viditelný sklon k normalizaci. V červnu roku 2016 napsal prezident Erdoğan oficiální dopis, kde projevil lítost nad smrtí pilotů a nazval Ruskou federaci tureckým partnerem a přítelem. Ruská federace oficiální omluvu přijala a prezident Putin a Erdoğan se domluvili na schůzce v Petrohradu v srpnu, jež byla první schůzkou od zmíněného incidentu.

K politickému usmíření paradoxně největší mírou přispěl vojenský převrat ze dne 15. července roku 2016, z něhož dosavadní turecká vláda v čele s Erdoğanem vyvázla bez újmy.

⁵⁷ Coskun, Orhan. „Russia's Gazprom cuts gas supplies to Turkey by 10 percent - sources”, *Reuters*, 25. února 2016, <https://www.reuters.com/article/uk-russia-gazprom-turkey-prices-idUKKCN0VY1WK> (staženo 1. března 2022).

⁵⁸ „Семья Эрдогана вовлечена в систему незаконных поставок нефти от ИГИЛ”, *Звезда*, 2. prosince 2015, <https://tvzvezda.ru/news/201512021526-lboq.htm> (staženo 6. března 2022).

⁵⁹ Асламбек Т. Мозлоев, „Отношения между Россией и Турцией: Перспектива сотрудничества”, *Дипломатическая академия МИД России* 47, č. 2 (2016): 49–52, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-49-52> (staženo 26. března 2022).

⁶⁰ Илья Полонский, „Султан извиняется или нет? Перспективы нормализации российско-турецких экономических отношений”, *Военное обозрение*, 30. června 2016, <https://topwar.ru/97377-sultan-izvinyayetsya-ili-net-perspektivy-normalizacii-rossiysko-tureckih-ekonomicheskikh-otnosheniy.html> (staženo 9. dubna 2022)

⁶¹ Kurt darcan, Bleda a Barin Kayaoğlu, „Russia, Turkey and the Black Sea A2/AD Arms Race”, *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/feature/russia-turkey-the-black-sea-a2-ad-arms-race-19673> (staženo 9. března 2022).

Nicméně tato krize vlády ovlivnila dění na mezinárodní scéně. V první řadě výrazně přispěla k normalizaci vztahů s Ruskou federací, jež v rámci tohoto převratu zmírnila mediální propagandu namířenou dosud proti vládě v čele s Erdoğanem a navíc okamžitě vyjádřila vládě svou podporu. Převážně motivované obavou z toho, kdo by mohl ve vládě nahradit prezidenta Erdoğan.

Oproti tomu Severoatlantická aliance, v čele se Spojenými státy, na sebe přivolala tureckou kritiku. Především z toho důvodu, že západní společenství poměrně otálelo s vyjádřením solidarity turecké vládě, a navíc to byly právě Spojené státy, kdo poskytl azyl domnělému iniciátorovi převratu. Nehledě na to, že zmíněný iniciátor, Fethullah Gülen, odmítl jakoukoliv spojitost s vojenským pučem a od 90. let neopustil území Spojených států, turecká vláda trvala na jeho vydání zpět do Turecka. Tento krok americká vláda odmítla, což ji z pohledu turecké vlády usvědčilo z napomáhání strůjčům převratu. Evropský parlament navíc v listopadu téhož roku pozastavil debaty o tureckém přijetí do Evropské unie, a to z důvodu represivní odvety turecké vlády účastníkům puče, jež byla v rozkolu s mezinárodním právem.

Výše zmíněné důvody nakonec vedly k postupnému ochlazení vztahů Turecka se západním společenstvím a nepřímo tak umožnily normalizaci rusko-tureckého partnerství. Například Erdoğanova první veřejná cesta po puči vedla 9. srpna právě do Ruské federace.⁶² Během Putinovy návštěvy v Istanbulu o měsíc později byla podepsána smlouva TurkStream a obě strany potvrdily pokračování ve výstavbě jaderné elektrárny Akkuyu. Rovněž na tomto setkání padly první zmínky o turecké koupi protiletadlového systému S-400. V rámci normalizace došlo i k urovnání v rámci konfliktu v Sýrii, kdy Turecko postupně upouštělo od svého předešlého úmyslu sesadit Asada a byly zahájeny tzv. Astana procesy.⁶³ V srpnu roku 2016 dospěla Ruská federace a Turecko k dohodě, v rámci níž se Turecko zavázalo k omezení své podpory vzbouřenecké opozici, a to výměnou za ruskou neutralitu v tureckém angažmá proti Kurdům. Následná spolupráce byla podporována aktivním přístupem Putina i Erdogana.⁶⁴

Celkově lze tedy prohlásit, že tato krize prokázala zásadní problémy v strategii kompartmentalizace, jelikož Turecko i Ruská federace chtěli prohlubovat bilaterální spolupráci

⁶² Emre Erşen, „The Turkish-Russian Dialogue in Syria: Prospects and Challenges”, *Al Sharq Forum* (2017): 5–11, https://www.academia.edu/30799637/The_Turkish_Russian_Dialogue_in_Syria_Prospects_and_Challenges (staženo 8. března 2022).

⁶³ „Лавров: только Россия, Турция и Иран могут помочь Сирии,” *BBC*, 20. prosince 2016, <https://www.bbc.com/russian/news-38379974>, (staženo 7. dubna 2022).

⁶⁴ Nur Çetinoğlu Harunoğlu, Ayşegül Sever, a Emre Erşen, *Turkey between the United States and Russia Surfing on the Edge* (Lanham: Lexington Books, 2021): 128.

na ekonomické rovině, zatímco přehlíželi zásadní politické spory za fasádou politické korektnosti. V rámci sestřelení ruského bombardéru pak tyto spory vyplynuly na povrch a posunuly vzájemnou bilaterální spolupráci o několik let dozadu.⁶⁵ Selhání kompartmentalizační strategie lze demonstrovat nejen na utlumení ekonomické spolupráce, ale rovněž na vysoké míře mediální propagandy nesoucí proti-turecké sentimenty. Lze předpokládat, že nebyť vojenského puče proti turecké vládě, a z něho vyplývajícího tureckého rozkolu se západním společenstvím, ke vzájemnému usmíření by došlo s daleko menším nasazením a v delším časovém horizontu.

3.3 Spor o Náhorní Karabach

Posledním zkoumaným milníkem rusko-turecké spolupráce je spor o Náhorní Karabach mezi Arménií a Ázerbájdžánem v roce 2020. Základním výzkumným kritériem je vliv rusko-arménských a turecko-ázerbájdžánských vztahů na tento konflikt, a jak tuto spolupráci poznamenala výše zmíněná kompartmentalizační strategie. Spor o Náhorní Karabach je veden ohledně sedmi hraničních regionů, jež dle Organizace Spojených Národů náleží po právu Ázerbájdžánu, nicméně které byly od 90. let 20. století spravovány Arménií. Arménie tehdy vyvolala konflikt svou podporou separatistickému hnutí regionu Artsakh, jež započalo již v 80. letech. Během konfliktu bylo těchto sedm výše zmíněných regionů okupováno Arménií. Konflikt byl však vlivem zapojení cizích velmocí v roce 1994 zmrazen a Minská skupina v rámci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, konkrétně její předsednictvo v podobě Francie, Ruské federace a Spojených států, byla pověřena jeho deeskalací.

Od té doby se návrhy na vyřešení sporu dají charakterizovat jedním neúspěchem za druhým. V rozmezí let 2016 a 2020 rovněž docházelo ke krátkým epizodickým bojům na tomto území. Z důvodu selhání snah Minské skupiny o vyřešení sporu, dosavadní arménské okupaci ázerbájdžánského teritoria a nespokojenosti ázerbájdžánského obyvatelstva došlo k znovu vypuknutí konfliktu 27. září roku 2020. Spor o Náhorní Karabach mezi Arménií a Ázerbájdžánem byl do konfliktu na Ukrajině jediným konfliktem za poslední desetiletí, v němž

⁶⁵ Hasan Selim Özertem, „Turkey and Russia: A Fragile Friendship”, *Turkish Policy Quarterly* 15, č. 4 (2017): 121–134, http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/turkey-and-russia-a-fragile-friendship_en_4553.pdf (staženo 9. dubna 2022).

byly nasazeny konvenční zbraně jako pozemní vojsko či těžké dělostřelectvo. Jednalo se nejen o územní spor, ale současně i o etnický konflikt.⁶⁶

Oblast Severního Kavkazu, do něhož spadají Gruzie, Arménie a Ázerbájdžán, představují zásadní geopolitický prostor mezi Ruskou federací a Tureckem, jehož konfliktní linie sahají až k imperiálním dobám. S touto konfliktní linií souvisí i do současnosti vysoce relevantní historické vazby mezi Tureckem a muslimskými národy tohoto regionu. Nicméně jak Ruská federace, tak Turecko si v průběhu těchto let vyvinuly složité konfliktní vztahy s jedním z těchto kavkazských států, například Ruská federace s Gruzii či Turecko s Arménií, což výrazně omezuje prostor pro jejich politické manévrování.

Podstatný rozkol v rámci turecko-arménských vztahů představuje dosud trvající turecká neochota uznat arménskou genocidu jako projev cílené masové vraždy. Osmanská říše konstantně vyvíjela sociálně-politický tlak na křesťanskou arménskou menšinu na svém území a vlivem toho docházelo k pravidelným pogromům na arménské obyvatelstvo, jejichž vyvrcholením byla právě genocida z let 1915 až 1918.⁶⁷ Turecká vláda v průběhu let podnikala kroky k normalizaci vztahů,⁶⁸ například v dubnu roku 2014 se prezident Erdoğan stal prvním tureckým leaderem, který oficiálně adresoval arménskou genocidu. Pěstože termínu genocida se vyhnul, i tak se jednalo o první krok ze strany Turecka.⁶⁹

Navzdory tomu to nic nemění na tom, že Arménie i nadále považuje Turecko za hlavní hrozbu pro svou integrální bezpečnost, zatímco Turecko považuje Arménii spolu s Kyprem za jednu z nejpálčivějších překážek na své cestě ke členství v Evropské unii. Většina evropských států totiž zaujímá pro-arménský postoj a turecké uznání arménské genocidy tak figuruje jako jeden z předpokladů pro vstup do tohoto společenství. Nicméně turecký odpor uznat tento incident jako genocidu nepředstavuje největší překážku v bilaterálních vztazích, tou je právě spor o území Náhorního Karabachu a turecko-ázerbájdžánské vztahy, jež jsou dlouhodobě na velmi dobré úrovni.⁷⁰

⁶⁶ „The Role of Economic Factors in Conflicts in Europe: How Can the Multilateral Security Bodies Addressing Economic Issues Be More Effective in Conflict Prevention?” United Nations: Economic and Social Council, (2002): 44. <https://digitallibrary.un.org/record/457143?ln=ar> (staženo 2. února 2022).

⁶⁷ В.А. Кумпан а Е.Н. Кумпан, *Армяне юга России: История, культура, общее будущее*, (Москва: Российская академия наук, 2012): 66–67.

⁶⁸ Konrad Zasztowt, „The Turkey-South Caucasus Relationship and Its Importance to the EU”, in *Turkey and Europe: Challenges and Opportunities* (Warsaw: The Polish Institute of International Affairs, 2012): 184–186.

⁶⁹ Thomas de Waal, *Great Catastrophe Armenians and Turks in the Shadow of Genocide*, (Oxford: Oxford University Press, 2015): 253.

⁷⁰ Levon Ter-Petrossian, *Armenia's Future, Relations with Turkey and the Karabagh Conflict*, (London: Palgrave Macmillan, 2018): 74.

V ruské zahraniční politice představuje Západní Kavkaz vysoce významnou oblast, jelikož právě v blízkosti tohoto regionu probíhala většina post-sovětských krizí a válek o autonomii. Ruská federace je v tomto konfliktu oproti Turecku ve vysoce nevýhodné pozici, poněvadž Arménie je členem Ruskou federací vedené Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti, a Ázerbájdžán je rovněž blízký ruský partner.⁷¹ Navíc se ruská vláda snažila vyhnout konfliktům mezi početnou ázerbájdžánskou a arménskou diasporou na vlastním území, jenž by mohly potencionálně narušit vnitřní bezpečnost Ruské federace.⁷² Z důvodu nenarušení bilaterálních vztahů ani s jednou stranou angažované v konfliktu tak bylo v zájmu Ruské federace co nejdříve znovu zmrazit konflikt.

Přestože vyřešení konfliktu tedy nebylo prvotním ruským záměrem, Ruská federace se oficiálně ve sporu rozhodla angažovat a iniciovat urovnání otázky Náhorního Karabachu z obavy ztráty vlivu v případě, že by zůstala mimo proces. Oproti tomu tureckým cílem v konfliktu bylo upevnění své moci v regionu Západního Kavkazu, čehož se snažilo dosáhnout skrze vojenskou pomoc Ázerbájdžánu, která byla značně rozsáhlá. Nejenže turečtí specialisté pomáhali s vyučením osob pro využití dronů a poskytovali lidské zdroje na ochranu klíčových bodů infrastruktury, rovněž poskytli stíhací letouny F-16 ve městě Ganja pro efekt odstrašení během vojenského cvičení na přelomu července a srpna roku 2020. Narozdíl od ruské strany Turecko aktivně podporovalo definitivní vyřešení konfliktu, pokud možno ázerbájdžánským vítězstvím. Ruská federace se v tak případě tohoto sporu nacházela v daleko méně výhodné pozici.

Nevýhodná výchozí pozice Ruské federace v rámci tohoto sporu je v protikladu s konfliktem v Sýrii, kde situace byla zcela opačná. Zde měla naopak Ruská federace jasnou převahu a lepší pozici pro politické manévrování. Proto v průběhu sporu v Náhorním Karabachu vyvíjela Ruská federace cílený tlak na tureckou stranu v Sýrii. To lze demonstrovat na příkladu ruského útoku na kemp Faylaq al-Sham v Idlibu, přibližně 10 kilometrů od tureckých hranic. V tomto kempu se nacházeli Tureckem podporovaní vzbouřenci, z nichž přibližně 80 zemřelo během ruského útoku, což oslabilo tureckou pozici zde.

⁷¹ Pavel Baev, „Russia: A Declining Counter-Change Force“, in *The International Politics of the Armenian-Azerbaijani Conflict: The Original Frozen Conflict and European Security*, ed. Svante E. Cornell (London: Palgrave Macmillan, 2017): 71–72.

⁷² Дмитрий Тренин, „Три кризиса на границе России. Что они означают для отношений Москвы с союзниками“, *Московский Центр Карнеги* (12. listopadu 2020), <https://carnegie.ru/commentary/83208> (staženo 6. března 2022).

Spor v Náhorním Karabachu se rovněž lišil tím, že zatímco v Sýrii byla kompartmentalizační strategie úspěšná z důvodu společné shody na klíčových otázkách, v Karabachu žádný prostor pro oboustranný kompromis nebyl. V Sýrii navíc rusko-turecká spolupráce efektivně vytlačila vliv cizích mocností a zajistila si tak klíčové pozice v regionu. Na druhou stranu v oblasti Karabachu by bylo prosazení tureckého vlivu na úkor nejen západního, ale i ruského vlivu v regionu celého Západního Kavkazu. Z tohoto důvodu se Ruská federace snažila konflikt vyřešit, aniž by došlo k uzavření bilaterální smlouvy s Tureckem.

Na začátku listopadu roku 2020 byla uzavřena dohoda o zastavení bojů pouze mezi zastupiteli Ruské federace, Arménie a Ázerbájdžánu. Tato dohoda byla umožněna kapitulací arménské strany, jelikož předmětem dohody bylo navrácení všech sedmi sporných regionů pod ázerbájdžánskou správu, včetně klíčového města Shusha. Na radu Ruské federace se Arménie rozhodla kapitulovat předtím, než by vojensky i ekonomicky silnější Ázerbájdžán získal kompletní kontrolu nad arménským územím.⁷³ Válka skončila definitivním neúspěchem Arménie, z tohoto důvodu eskalace konfliktu vyvolala velkou nevoli ze strany arménského obyvatelstva. Válka tak nepřímo způsobila, že snahy arménského premiéra Nikoly Pashinyana o snížení ruského vlivu v Arménii přišly vniveč, přičemž válka naopak snížila jeho vlastní domácí vliv a zvýšila ruskou aktivitu v oblasti.⁷⁴

V rámci dohody bylo ustanovené společné rusko-turecké centrum pro sledování plnění podmínek příměří, avšak Turecko bylo vlivem nezahrnutí ve smlouvě postavené mimo dění.⁷⁵ Třetí odstavec smlouvy zajišťuje přibližně 1 960 ruským vojákům právo pobývat v koridoru Lachin, nacházejícím se mezi Arménií a Ázerbájdžánem v Náhorním Karabachu. Hlavním účelem jejich posílené přítomnosti je oficiálně dohled na dodržování smlouvy, což bylo nepřímým ruským cílem již od roku 1994, kdy byl konflikt zmrazen.⁷⁶ Vojáci zůstanou dle smlouvy pět let, nicméně jejich setrvání zde může být v případě potřeby prodlouženo. Třetím odstavcem smlouvy si Ruská federace zajistila klíčovou roli mediátora konfliktu, čímž oproti

⁷³ „Nagorno-Karabakh Analysis: Russia draws red line to Turkey”, *Turkey Gazette*, 11. listopadu 2020 <https://turkeygazette.com/nagorno-karabakh-analysis-russia-draws-red-line-to-turkey/> (staženo 3. dubna 2022).

⁷⁴ Güney Yıldız, „Turkish-Russian Adversarial Collaboration in Syria, Libya, and Nagorno-Karabakh”, *German Institute for International Affairs* (březen 2021), <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021C22/> (staženo 20. února 2022).

⁷⁵ Борис В. Долгов, „Россия и Турция в региональном и геополитическом пространстве”, *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право* 14. č. 3 (2021): 147–160. <https://doi.org/10.23932/2542-0240-2021-14-3-8> (staženo 9. března 2022).

⁷⁶ Ali Akbar Jokar, „Russia, a Pivotal Role in Karabach Peace and Its Consequences” *Institute for Political and International Studies* (30. prosince 2020), <https://www.ipis.ir/en/newsview/622353/russia-a-pivotal-role-in-karabach-peace-and-its-consequences> (staženo 8. dubna 2022).

Turecku získala silnější geopolitickou pozici v regionu. Hlavní role mediátora však na Ruskou federaci přenáší vysokou míru zodpovědnosti, v případě znovu eskalace konfliktu by tak vinu nesla ruská strana jak z pohledu Arménců, tak Ázerbájdžánců.⁷⁷

Spor v Náhorním Karabachu prokázal, že ačkoliv byla kompartmentalizační strategie, čili izolování problematických složek spolupráce od složek, v nichž lze najít kompromis, aplikována na příkladu Sýrie, není již replikovatelná v jiných konfliktních oblastech. Arménsko-ázerbájdžánské spory daly do protikladu ruské a turecké ambice v oblasti Severního Kavkazu a nepřímo tak vedly Ruskou federaci k vyvíjení tlaku na turecké angažmá v Sýrii. Vlivem toho selhala kompartmentalizační snaha v rámci této spolupráce a obě strany zde působily pouze jako geopolitické protichůdné síly.

4 Ekonomická spolupráce

Mezi republikami Ruské federace a Tureckem bylo od 20. let 20. století sepsáno přes 80 zakládajících dohod týkajících se dlouhodobé spolupráce v oblastech průmyslu, energetiky, dopravy, turismu, vědy a kultury.⁷⁸ Vlivem soudobé atmosféry na mezinárodní scéně se Turecko postupně více ekonomicky propojovalo s tehdejšími Sovětským svazem. Ekonomická spolupráce se rozvíjela především ve 2. polovině 80. let, kdy se Turecko inkriminovalo vojenskou invazí na severní Kypr. Posléze jedny z nejvíce prominentních tureckých firem jako jsou například dodnes úspěšné konglomeráty ENKA,⁷⁹ ALARKO⁸⁰ či TEKFEN⁸¹ na ruském území začaly postupně posilovat svou přítomnost.

Mezi lety 1989 a 2005 vybuodovaly turecké stavební firmy v Ruské federaci projekty přibližně za 14,7 miliard amerických dolarů.⁸² Nicméně odhady pocházející z roku 2018 předpokládají, že za celou dobu spolupráce se jedná v přepočtu až o 71,8 miliard amerických

⁷⁷ Thomas de Waal, „Хрупкий мир для Карабаха. Кто что выиграл от нового соглашения“, <https://carnegiemoscow.org/commentary/83202> (staženo 15. března 2022).

⁷⁸ „Политические отношения“, Посольство Российской Федерации в Турецкой Республике, <https://turkey.mid.ru/ru/countries/bilateral-relations/political-relations/> (staženo 13. března 2022).

⁷⁹ Nadnárodní stavební a strojírenská firma, jejíž specializace přesahuje i do oblasti energetiky (od roku 2017 největší stavební firmou v Turecku) <https://www.enka.com/about-us/>

⁸⁰ Jeden z největších konglomerátů v Turecku operující ve stavebnictví, energetice i turismu <https://www.alarko.com.tr/en/about-us/overview>

⁸¹ Přední společnost operující ve stavebnictví a strojírenství <https://www.tekfeninsaat.com.tr/#/en/tekfen-in-brief>

⁸² Daria Isachenko, „Turkey and Russia: The Logic of Conflictual Cooperation,“ *German Institute for International Affairs* 7 (říjen 2021): 10, <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021RP07/> (staženo 30. března 2022).

dolarů.⁸³ Například firma ENKA se angažovala v rekonstrukci nesčetné řady výškových budov, od hotelů po obchodní centra, z nichž je důležité zmínit například budovu státní Dumy či budovu Bílého domu v Moskvě, tedy hlavní sídlo vlády, jež bylo v roce 1993 zničeno během konstituční krize.⁸⁴ Do této spolupráce je dnes již zapojeno více než 150 tureckých firem.⁸⁵

Na těchto základech vybudovaných i za podpory soukromého sektoru byla později posilována spolupráce nejen mezi Tureckem a Ruskou Federací, ale také celým zbytkem post-sovětského prostoru po roce 1991. Od počátku se však polemizovalo nad asymetričností této spolupráce. Mezi lety 1987 a 1994 představovaly pro Turecko ruské nerostné suroviny jediný zdroj. Nicméně v roce 1994 narušilo tento ruským Gazpromem dominovaný trh Alžírsko se svými 418 miliony kubických metrů exportovaných do Turecka.⁸⁶ V současnosti navíc turecká vláda rozvíjí spolupráci s Íránem a Ázerbájdžánem, kteří skrze tankery s LNG přispívají ke konstantnímu snižování energetické závislosti na ruské energetice (viz Příloha č.4). Rovněž, jak je psáno výše, turecké firmy ze soukromého sektoru začaly operovat na ruském území a přivádět tak do tamější ekonomiky bohaté investice. Ruská federace, která si nesla dědictví Sovětského svazu, nebyla počátkem 90. let ekonomicky samostatná a byla tak odkázána na v tomto ohledu mnohem zkušenější turecké firmy, jež mohly dodávat patřičné spotřebitelské výrobky. Období 90. let se tak dá prezentovat nejen jako počátek turecké závislosti na ruské energetice, jež se navíc konstantně snižuje, ale rovněž jako oboustranně prospěšné rovnocenné partnerství.

Turecko považuje Ruskou federaci za 2. největšího obchodního partnera, hned po Evropské unii. Jak demonstruje tabulka s bilancí zahraničního obchodu přiložená níže (viz Příloha č.5), velký skok ve spolupráci lze pozorovat především v post-krizovém vyrovnání v letech 2017 až 2018.⁸⁷ Turecký export zahrnuje především strojní zařízení či vozidla (28,3 %), potraviny (31,3 %) či textilie a obuv (18,1 %). Ruský export je zaměřený z valné části na fosilní

⁸³ Dilara Zengin a Hicran İsmaylova, „Турецкие строители реализуют проекты по всему миру,” *Anadolu Agency*, 14. července 2018, <https://bit.ly/3ktjZYp> (staženo 2. dubna 2022).

⁸⁴ Samuel J. Hirst a Onur İşçi, „Smokestacks and Pipelines: Russian-Turkish Relations and the Persistence of Economic Development”, *Diplomatic History* 44, č. 5 (2020): 834–859, <https://doi.org/10.1093/dh/dhaa046> (staženo 14. dubna 2022).

⁸⁵ Ахмет Бурак, „Сотрудничество Турции с субъектами Российской Федерации в период 2000-2010 гг”, *Nowa Polityka Wschodnia* 2, č. 11 (2016), <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/npw/11/npw2016202.pdf> (staženo 7. března 2022).

⁸⁶ Fatma A. Kelkitli, *Turkish-Russian Relations: Competition and Cooperation in Eurasia* (London: Routledge, 2017): 111.

⁸⁷ „Торгово-экономические отношения”, Посольство Российской Федерации в Турецкой Республике, <https://turkey.mid.ru/ru/countries/bilateral-relations/trade-economic-cooperation/> (staženo 19. března 2022).

paliva a rafinované produkty (58,7 %) a kovy či kované výrobky (25 %).⁸⁸ Z předloženého vyplývá, že obchodní výměna mezi Ruskou federací a Tureckem je založena na výměně nekonkurentního zboží, což je předpokladem dalšího rozvoje spolupráce.

Na rusko-tureckých vztazích se rovněž promítl vznik Organizace černomořské ekonomické spolupráce, v originále Black Sea Economic Cooperation Organization nebo-li BSEC. Zakládající smlouva byla podepsána v červnu 1992, regionální ekonomická organizace však aktivně působila až počínaje 1. květnem 1999. Jak vyplývá z názvu organizace, cílem je propagovat ekonomickou spolupráci napříč regionem Černého moře a skrze tuto ekonomickou propojenost zajistit stabilitu v oblasti. Samotná myšlenka za založením této organizace je tak teoretický koncept vzájemné závislosti. V době založení této organizace bylo také nepřímým cílem odstranit dozvuky rozdělení regionu z dob studené války a rovněž interkorporovat region Černého moře do evropské a také světové ekonomiky.

Jedenácti zakládajícími členy jsou Ruská federace, Turecko, Ukrajina, Rumunsko, Bulharsko, Moldavsko, Řecko, Gruzie, Arménie, Ázerbajdžán a Albánie, přičemž se roku 2004 k organizaci připojilo Srbsko. Organizaci iniciovalo Turecko, jež s touto myšlenkou přišlo už za dob studené války, a z toho důvodu právě Turecko dodnes usiluje o prohlubování spolupráce napříč členskými státy. Ačkoliv organizace úspěšně podporuje hospodářskou spolupráci, hlubší geopolitickou spolupráci narušuje až příliš mnoho sporných otázek mezi státy a spolupráce je tak omezená pouze na ekonomický sektor.⁸⁹

Dobré rusko-turecké vztahy se odrážejí nejenom na úrovni zahraničního obchodu, ale také zvyšujícího se zájmu v oblasti turismu. Jak vyplývá z údajů zveřejněných tureckým Ministerstvem kultury a turismu, v roce 2019 navštívilo Turecko rekordních 7 milionů ruských turistů, tedy o 17 % více než jak tomu bylo předchozí rok.⁹⁰ Rostoucí zvýšená mobilita občanů obou zemí rovněž přiměla sedm tureckých bank k tomu, aby otevřela své pobočky na území Ruské federace. Dne 16. dubna 2011 byl rovněž dohodnut bezvízový styk zaručující volný

⁸⁸ „Экономические связи России и Турции”, Коммерсантъ, naposledy upravené 4. března 2020, <https://www.kommersant.ru/doc/4276836> (staženo 7. března 2022).

⁸⁹ Karen Henderson a Carol Weaver, *The Black sea Region and EU Policy: The Challenge of Divergent Agendas* (Londýn: Routledge, 2010): 108–109.

⁹⁰ Андрей Щетинин, „Турпоток из России в Турцию впервые в истории превысил 7 миллионов”, *Интерфакс*, 31. ledna 2020, <https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/66142/> (staženo 6. března 2022).

pohyb na dobu 30-ti dnů.⁹¹ Právě výše zmíněné úspěchy v oblasti hospodářské spolupráce posloužily jako základ pro posílení bilaterálních politických vazeb.⁹²

4.1 Energetický sektor

Energetika je sporným bodem vzájemných rusko-tureckých vztahů. Ruská federace a Turecko spolu již od 80. let efektivně spolupracují, což mimo jiné dokazuje existence společných ropovodů i na nich závislá turecká energetika. Na druhou stranu, turecké členství v Severoatlantické alianci a jeho partnerství s členskými státy Evropské unie ho staví do pozice, kdy je vnímán jako protiváha vůči ruskému hegemonu v oblasti energetiky. Evropská unie, jež si klade za cíl ve své bezpečnostní a energetické politice snížit svou závislost na importu ruského plynu a ropy, se na Turecko obrací v zájmu čerpat ze zásob středoasijských zemí a regionu Černého a Kaspického moře a obejít tak ropovody Ruské federace.

Mezi lety 2000-2007 bylo Rusko zodpovědné za 40 % vzrůstu světové produkce ropy. Ruská federace však využívá vlastní pozice a obrovské spotřeby Evropské unie jako politický nástroj ve své zahraniční politice.⁹³ Vymezují se tři základní kategorie závislosti na ruské energetice. V první řadě to jsou státy s nízkou závislostí, například do 5 % svých odběrů zemního plynu, mezi něž patří Španělsko, Švédsko, Velká Británie, Nizozemsko, Portugalsko, Belgie či Irsko. Zadruhé se vymezují státy vykazující střední závislost jako jsou Francie, Itálie a Německo. A zatřetí jsou to státy s vysokou závislostí, mezi něž patří Rakousko, Česká republika, Řecko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovinsko, Finsko, Litva, Lotyšsko a Slovensko, přičemž poslední čtyři zmíněné státy odebírají 100 % svých importovaných energetických surovin z Ruska.⁹⁴

Turecká závislost na odběru ruských energetických surovin započala roku 1987, kdy Turecko začalo odebírat zemní plyn ze Sovětského svazu, přičemž první dodávka plynu

⁹¹ Валерий Матыцин, „История безвизового режима между Россией и Турцией. Досье,” *ТАСС*, 27. ledna 2015, https://tass.ru/info/2480319?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com (staženo 6. března 2022).

⁹² Иван И. Стародубцев, „Российско-турецкое сотрудничество: современное состояние и перспективы,” *Вестник МГИМО-Университета* 1, č. 22 (2012): 190–195. <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2012-1-22-190-195> (staženo 16. února 2022).

⁹³ John M. Roberts, „The Black Sea and European Energy Security,” *Southeast European and Black Studies* 6, č. 2, (leden 2007), 207–223 <https://doi.org/10.1080/14683850600694270> (staženo 5. března 2022).

⁹⁴ Richard Youngs, *Energy Security: Europes New Foreign Policy Challenge*, (London: Routledge, 2009): 79–80.

dorazila na turecké území 15. prosince 1997.⁹⁵ Pomyslného vrcholu dosáhla rusko-turecká spolupráce v oblasti energetiky roku 2003, kdy byl zahájen provoz plynovodu Blue Stream. Dohody o výstavbě tohoto plynovodu započaly 15. prosince 1997, z celkové délky 1213 km je vedeno 373 km po dně Černého moře.⁹⁶ Právě skrze tento plynovod dováží v současnosti Ruská federace celkových 62 % zemního plynu do Turecka. Kromě zemního plynu Turecko importuje i z 32 % ruskou ropu, a jedná se tak o 2. největšího spotřebitele ruských energetických surovin, hned po Německu.⁹⁷

Nejvýznamnějším a zdaleka nejzdařilejším byl pro rusko-turecké vztahy rok 2009, kdy prezident Putin podstoupil návštěvu a mezi oběma stranami bylo sepsáno 20 dohod, z nichž většina se týkala ekonomických záležitostí. Obě země také spolupracují v oblasti jaderné energetiky, čímž se Turecko snaží snížit svou energetickou závislost na Rusku. Právě diverzifikace dovozních energetických tras a posílení tranzitní role Turecka patří mezi klíčové cíle turecké energetické politiky.⁹⁸

V červenci 2010 Rusko a Turecko podepsaly smlouvu o výstavbě první turecké jaderné elektrárny ve městě Akkuyu nacházejícím se v Mersinské provincii. Nicméně to odkazuje tureckou stranu na ruské know-how a naopak zvýší tureckou závislost na Rusku. Jaderné elektrárny by navíc čelily na území Turecka mnoha rizikům, od teroristických útoků či zemětřesení včetně, jelikož Turecko se nachází na území se zvýšenou seismickou aktivitou. Turecká závislost by vyplývala z toho, že ruská společnost Rosatom by měla 51% vlastnictví elektrárny, udržovala by ji, dodávala uranové palivo i náhradní díly.⁹⁹

Nicméně lze konstatovat, že turecká role v energetice je nezanedbatelná již od 90. let 20. století. Právě v této době Spojené státy začaly posilovat myšlenku vnímání Turecka jako energetického uzlu, přivádějícího na Západ energetické suroviny z oblasti Kaspického moře, čímž by snížilo závislost Západu na Ruské federaci v oblasti energetiky. Z tohoto důvodu

⁹⁵ Торгул Исмаил, „Турция-Россия: Необходимость возобновления двустороннего диалога“, *Молдавский журнал международного права и международных отношений* 4, č. 38 (2015): 164–172, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/45786 (staženo 11. dubna 2022).

⁹⁶ „Торгово-экономические отношения“, Посольство Российской Федерации в Турецкой Республике, <https://turkey.mid.ru/ru/countries/bilateral-relations/trade-economic-cooperation/> (staženo 19. března 2022).

⁹⁷ Karen Henderson a Carol Weaver, *The Black sea Region and EU Policy: The Challenge of Divergent Agendas*, (Londýn: Routledge, 2010): 114–115.

⁹⁸ Волкан Оздемир а И.А. Гулиев, „Энергетическая дипломатия Турции“, *Вестник МГИМО-Университета* 47, č. 2 (2016): 101–110, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-101-110> (staženo 9. března 2022).

⁹⁹ Dimitar Bechev, „Turkey’s Energy Relations with Russia: How Should the West Respond?“, *Middle East Institute* (březen 2021) <https://www.mei.edu/publications/turkeys-energy-relations-russia-how-should-west-respond> (staženo 17. března 2022).

americká administrativa v čele s Billem Clintonem podporovala výstavbu koridoru Baku-Tbilisi-Ceyhan, což prezident Clinton označil jako největší zahraničně-politický úspěch roku 1999.¹⁰⁰

Tento plynovod byl dokončen roku 2006, což utvrdilo pozici Turecka jako energetického koridoru. Výstavba rovněž podpořila další z tureckých projektů, například plynovod Nabucco, u něhož je předpoklad ročního přívodu 30 kubických metrů zemního plynu z Kaspického moře do Evropy, ačkoliv budoucnost projektu je prozatím nejistá. Tyto dva projekty nesou mnoho odlišností. Prvotním účelem plynovodu Nabucco je diverzifikace energetických přívodů plynu do Evropy, zatímco plynovod Baku-Tbilisi-Ceyhan je podle Spojených států klíčový pro zajištění nezávislosti Střední Asie a Kavkazu na energetických zdrojích pocházejících z Ruské federace.

Evropská unie nejdříve necítila potřebu diverzifikovat energetické zdroje. V průběhu 90. let spíše podporovala snahu vylepšit vztahy s Borisem Jelcinem, jenž stál tou dobou v čele Sovětského svazu. Změna nastala až s nástupem Vladimíra Putina na post prezidenta a nastolení jeho asertivního režimu v zemi. Klíčovým pro změnu postoje Evropské unie v této otázce byla především energetická krize v letech 2005 až 2010 mezi Ruskem a Ukrajinou, v níž nejvíce trpěly středoevropské státy jako jsou Rakousko, Maďarsko, či Česká a Slovenská republika. Evropská unie proto v této době začíná též propagovat myšlenku diverzifikace.¹⁰¹

Pro vstup Turecka do Evropské unie je klíčová právě energetika a role Turecka jako diverzifikátora koridorů v rámci zajištění energetické bezpečnosti.¹⁰² Tyto hlasy se ozývají především ze zemí Visegrádské čtyřky. Ve výroční zprávě o pokroku v otázce tureckého vstupu do Evropské unie z roku 2004 Evropská komise uvedla, že Turecko bude hrát zásadní roli při diverzifikaci energetických zdrojů do zemí Evropské unie.¹⁰³ Turecko si je vědomo své klíčové role v oblasti mezinárodní surovinové politiky a je si vědomo i toho, že Evropská unie chce prostřednictvím Turecka snížit dominantní pozici ruského Gazpromu na trhu.

¹⁰⁰ Zeyno Baran. „The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Implications for Turkey.” *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*, ed S. Frederick Starr a Svante E. Cornell, (Washington: Silk Road Studies, 2005), 103–118, https://www.silkroadstudies.org/resources/pdf/Monographs/2005_01_MONO_Starr-Cornell_BTC-Pipeline.pdf (Staženo 20. března 2022).

¹⁰¹ Nathalie Tocci, *Turkey's European Future: Behind the scenes of America's Influence on EU-Turkey Relations*, (New York: New York University Press, 2011): 132–149.

¹⁰² Ali Tekin a Paul Andrew Williams, *Geo-Politics of the Euro-Asia Energy Nexus: European Union, Russia and Turkey* (London: Palgrave Macmillan, 2010): 145–186.

¹⁰³ European Commission, *2004 Regular Report on Turkey's progress towards accession* (06.10.2004): 116.

Turecko nicméně v rámci své politiky rozvíjí dohody jak s Evropskou unií, tak s Ruskou federací. Například smlouva o výstavbě 3 300 km dlouhého plynovodu Nabucco, s cílem spojit Kaspický region a Blízký východ skrze Turecko se zbytkem střední a západní Evropy byla následována smlouvou o výstavbě dosavadně nejambicióznějšího plynovodu South Stream spojující Turecko s Ruskou federací s předpokladem vést ruský plyn do Bulharska a potažmo zbytku Evropské unie.¹⁰⁴ Projekt byl veden s cílem vynechat z tranzitních zemí nestabilní Ukrajinu. Nicméně vlivem sankcí uvalených na Rusko z důvodu invaze na ukrajinský Krym, Putin oznámil 1. prosince roku 2014, že Rusko projekt South Stream ruší.¹⁰⁵ Ačkoliv ročně měl dodávat 63 miliard kubických metrů zemního plynu, tím pádem pokrývat 10 % evropské spotřeby a ruská strana do něj investovala v té době již 4,7 miliard amerických dolarů,¹⁰⁶ Ruská federace nemohla současně pracovat na výstavbě plynovodu a čelit ekonomickým problémům vyplývajícím z evropských sankcí.¹⁰⁷

Především Bulharsko na nátlak Evropské unie pozastavilo s Ruskou federací spolupráci na výstavbě plynovodu a právě problémy v Bulharsku přiměly ruskou stranu, aby projekt zrušila. Což nakonec bylo i v ruském zájmu, jelikož tak mohlo obejít Ukrajinu a dohodnout nový plynovod vedoucí jen z území Turecka. V této době již krize na Ukrajině hrála velkou roli, během roku 2014 krize bránila rozvoji v dohodě. Při této příležitosti však prezident Putin a Erdoğan dohodli projekt Turkstream, jenž by v budoucnu vedl dodávky zemního plynu do východní Evropy.¹⁰⁸ Jako součást dohody Ruská federace nabídla Turecku levnější dodávky zemního plynu. Erdoğan kompletní TurkStreamu v roce 2020 označil za základnu pro rozvoj další spolupráce.¹⁰⁹ Nicméně kapacita TurkStreamu je nižší než Southstreamu, i přestože

¹⁰⁴ Karen Henderson a Carol Weaver, *The Black sea Region and EU Policy: The Challenge of Divergent Agendas*, (London: Routledge, 2010): 143.

¹⁰⁵ „Владимир Путин: Россия сейчас не может начать реализацию проекта Южный поток“, *Коммерсантъ*, 1. prosince 2014, <https://www.kommersant.ru/doc/2623554?query=%D0%AE%D0%B6%D0%BD%D1%8B%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA> (staženo 16. března 2022).

¹⁰⁶ Jonathan Stern, Simon Pirani a Katja Yafimava „Does the Cancellation of South Stream Signal a Fundamental Reorientation of Russian Gas Export Policy?“, *The Oxford Institute for Energy Studies* (leden 2015) <https://www.oxfordenergy.org/publications/does-the-cancellation-of-south-stream-signal-a-fundamental-reorientation-of-russian-gas-export-policy/> (staženo 26. března 2022).

¹⁰⁷ Martin Novák, „Máme problém, přiznalo Rusko zrušením plynovodu South Stream“, *Aktuálně*, 2. prosince 2014, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/south-stream/r~7e991d787a1011e497f0002590604f2e/> (staženo 3. března 2022).

¹⁰⁸ Yörük Işık, interview vedl Sergei Supinski, *Institut Montaigne*, 8. února 2022. <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/turkey-walking-tightrope-between-nato-russia-and-ukraine> (staženo 25. března 2022).

¹⁰⁹ Zeynep Bilginsoy, „Erdogan, Putin Launch New Gas Line, Vow Mideast Diplomacy“, *AP News*, 8. ledna 2020, <https://apnews.com/article/a9b4a8502521be3b3acc7be302913ab> (staženo 28. března 2022).

disponuje dvěma rameny. Přičemž jedno zásobuje Turecko, a druhé jihovýchod Evropy. Každé rameno přenese 15,75 kubických metrů, dohromady tedy jen 31,5 kubických metrů, což představuje polovinu SouthStreamu.

Evropská unie v současnosti vyvíjí snahy o vybudování tzv. jižního plynového koridoru (viz Příloha č.6). Tento koridor by skrze již vybudovaný Transanatolský a Transjadranský plynovod spojoval klíčové středoasijské trhy se zeměmi Evropské unie.¹¹⁰ A tím pádem by představoval alternativu k ruské energetice.¹¹¹ Podle informací, jimiž disponuje americká energetická informační správa až 292 trilionů kubických metrů se nachází v regionu Kaspického moře.¹¹² Obzvláště v debatách o vybudování tohoto koridoru je turecko-řecká spolupráce dalším důkazem, že v rámci národních zájmů je pro státy reálné odložit geopolitické spory stranou.¹¹³

Polemizuje se i nad možnostmi dodávek energetických zdrojů z Iránu, jenž disponuje největšími zásobami zemního plynu na světě, s podílem 18,2 % světových zásob, a 4. největšími zásoby ropy, s podílem 9,3 % světových zásob. Mezi Iránem a Evropskou unií neexistuje přímý plynovod, nicméně je možné Evropu zásobovat přes plynovod Tabriz-Ankara vedoucího z plynového pole Jižní Párs do města Bázargán na hranici Turecka. Tento plynovod však nemá dostatečné transportní kapacity, jelikož nikdy nedosáhl sjednaných 10 miliard kubických metrů. V současnosti má Turecko již spory s Iránem, jenž chce turecké straně platit pouze tranzitní poplatky, zatímco Turecko chce plyn skupovat a poté re-exportovat do Evropy.¹¹⁴ V plánu je nicméně rovněž 5 000 km dlouhý plynovod ITE s kapacitou 35 miliard kubických metrů ročně. Se začátkem na hranicích Turecka a Iránu, přes řeckou Ipsalu až na hranice Řecka a Itálie, kde by se plynovod dělil na dvě větve. V první řadě na severní, vedoucí do Německa, Rakouska a Švýcarska, a na jižní, jenž by vedl zemní plyn do Francie a Španělska.¹¹⁵

Jak lze demonstrovat na případech výše, Turecko představuje klíčovou tranzitní zemi pro dodávky zemního plynu do Evropy a diverzifikaci energetických zdrojů, což vyvolává

¹¹⁰ Hakan Sahin, *Host Government Agreements and the Law in the Energy Sector* (London: Routledge, 2019): 24.

¹¹¹ „2008 EU Energy Security and Solidarity Action Plan”. Evropská komise, 13. listopadu 2008, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0781> (staženo 16. dubna 2022).

¹¹² „Overview of oil and natural gas in the Caspian Sea region”, U.S. Energy Information Administration, https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/Caspian_Sea (staženo 25. března 2022).

¹¹³ Luke Coffey, „Turkey strengthens energy security of Europe”, *TRT World*, 5. června 2018, <https://www.trtworld.com/opinion/turkey-strengthens-energy-security-of-europe-17993> (staženo 2. dubna 2022).

¹¹⁴ *Ibid.*, 8–10.

¹¹⁵ Lukáš Tichý, *Otevírání Iránu a jeho význam pro energetickou bezpečnost EU* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2017): 146–147.

obavy, aby v budoucnu svou roli nevyužilo jako nástroj proti Evropské unii, tak jako tomu je v případě Ruské federace. V současnosti činí importní závislost všech energetických surovin Evropské unie celkem 53 % a to za cenu více než 1 miliard euro denně. U ropy se jedná až o 90 % importu, zatímco u plynu o 66 %. Ruská federace představuje v současnosti největšího dodavatele do Evropské unie, v roce 2015 dodávky činily přibližně 30 % ropy do EU a 27 % zemního plynu.¹¹⁶ Turecká role ve snížení této energetické závislosti tak pro Evropskou unii představuje do současnosti velice významný potenciál.

4.2 Vojensko-technologický sektor

Rusko-turecká spolupráce v rámci vojensko-technologického sektoru probíhala již v 90. letech 20. století. Není tak ojedinělou událostí, stejně tak jako její interpretace v rámci západních zemí není ojedinělou událostí vystihující pouze současné dění. Do roku 1993, kdy Turecko poprvé podniklo větší nákup ruské vojenské techniky, získávalo Turecko zbraně od Německa a dalších západních zemí. Nicméně tato spolupráce byla omezena na základě obvinění Turecka za porušování lidských práv. Vojenské vybavení zakoupené v těchto letech Turecko totiž používalo ve vojenských operacích proti kurdské menšině. Turecký nákup zbraní z Ruské federace vyvolával už tehdy negativní reakci americké vlády. Turecký premiér Mesut Yilmaz v květnu 1996 však prohlásil, že navzdory rozdílům ve zbrojních standardech mezi Severoatlantickou aliancí a Ruskou federací, jež omezují rusko-tureckou interakci ve vojensko-technologické oblasti, bude rusko-turecká spolupráce i nadále pokračovat.¹¹⁷

Turecké členství v Severoatlantické alianci působilo již od začátku rozkol ve vztazích Turecka vůči Ruské federaci i Turecka vůči západní alianci. V 90. letech panovala v Sovětském svazu skepse vůči západní podpoře panturkismu, z obavy, že Turecko se bude za pomoci svých aliančních partnerů snažit obrátit nástupnickou Ruskou federaci o její periferní území. V post-bilaterálním období tak byly rusko-turecké vztahy vyznačovány kolizí zájmů, kdy Turecko bylo více než připraveno vzít na sebe roli hegemona v oblasti Černého moře a Blízkého východu a vyplnit tak mocenské vakuum po Sovětském svazu. Tato turecká snaha a z ní vyplývající

¹¹⁶ Lukáš Tichý, „Energetické vztahy EU a Írán: příležitosti a překážky pro dodávky zemního plynu“, *Ústav mezinárodních vztahů*, (prosinec 2016): 3, <https://www.iir.cz/energeticke-vztahy-eu-a-iran-prilezitosti-a-prekazky-pro-dodavky-zemniho-plynu> (staženo 5. dubna 2022).

¹¹⁷ Олег А. Колобов, Александер А. Корнилов а Фатих Озбай, „Современные турецко-российские отношения: проблемы сотрудничества и перспективы развития“, *ИСИ ННГУ* (2004): 246–247. <https://www.academia.edu/3223116> (staženo 3. března 2022).

ochlazení rusko-tureckých vztahů byla interpretována jako geopolitický tlak Severoatlantické aliance.¹¹⁸

V roce 1952 Turecko do aliance vstupovalo s cílem obrany proti expanzivní politice Sovětského svazu. Tímto krokem se tak Turecko stalo klíčovým spojencem Spojených států ve strategii tzv. zadržování komunismu. Nicméně vstup do této aliance nebyl vyvrcholením tureckého procesu westernizace, nýbrž se jednalo spíše o transakci či oboustranně výhodný obchod. Pro Turecko bylo partnerství se Spojenými státy výhodné, jelikož skýtalo možnost, jak se stát klíčovou zemí v regionu a jak se zapojit do integrace západního společenství. Tato snaha stát se součástí Evropy byla především hnána snahou zamezit fiaskům Osmanské říše, spojenou s územními ztrátami a ponížením na celosvětové úrovni. Turecko si však muselo vstup do aliance koupit, a to účastí v Korejské válce.¹¹⁹ Charakter tureckého členství v alianci tak Turecku nikdy nezajistilo plnohodnotné členství. Pro Západ je Turecko klíčovou zemí z hlediska obrany aliance na jihu Evropy. Z toho důvodu pokaždé, kdy Turecko v minulosti vykazovalo odlišné geopolitické zájmy než další členové aliance, probíhaly debaty nad důvodem setrvání Turecka v alianci, jak lze demonstrovat na příkladu krize s Kyprem v roce 1974,¹²⁰ či v případě Iráku v roce 2003.¹²¹ Avšak jeden z nejproblematictějších momentů v Severoatlantické alianci rozpoutalo turecké oznámení v prosinci roku 2017 o koupi ruského vzdušného systému S-400. Spojené státy v reakci na to vyloučily Turecko z programu F-35 z obav, že nákup ruské vojenské techniky může vést k narušení integrální bezpečnosti aliance. Turecko bylo v programu F-35 potenciálně velkým zákazníkem, mělo skoupit 100 kusů F-35,¹²² navíc bylo jednou z osmi zemí, co se podílely na výrobě.

V červenci roku 2019, když dorazila první dodávka ruských zbraní na území Turecka, místní média tuto událost prezentovala jako velký a slibný krok k osvobození se Turecka od závislosti na Západu. Turecko mělo dvě potenciální záminky, jež jej motivovaly k vybudování

¹¹⁸ Асламбек Т. Мозлоев, „Отношения между Россией и Турцией: Перспектива сотрудничества“, *Дипломатическая академия МИД России* 47, č. 2 (2016): 49–52, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-49-52> (staženo 26. března 2022)

¹¹⁹ John M. Vander Lippe, „Forgotten Brigade of the Forgotten War: Turkey's Participation in the Korean War,“ *Middle Eastern Studies* 36 (6. prosince 2006): 92–102, <https://doi.org/10.1080/00263200008701299> (staženo 6. března 2022).

¹²⁰ „Verlassen die Türken die NATO?“, *Der Spiegel*, 20. března 1977, <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-40941772.html> (zobrazeno 18. března 2022).

¹²¹ Soner Cagaptay a Mark Parris, „Turkey after the Iraq War: Still a U.S. Ally?“ *The Washington Institute for Near East Policy*, (19. září 2003), <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkey-after-iraq-war-still-us-ally> (staženo 5. března 2022).

¹²² Gönül Tol a Ömer Taşpınar, „Turkey's Russian Roulette“, in *The MENA Region: A Great Power Competition*, ed. Karim Mezran a Arturo Varvelli (Milan: Atlantic Council, 2019), 107–125.

nezávislé vojenské síly. V první řadě to byla domněnka, že Spojené státy byly zodpovědné za vojenský puč v roce 2016.¹²³ Velkou roli dozajista hrála i americká podpora kurdským milicím během války v Sýrii, a to navzdory tureckým námitkám.¹²⁴ Ruská federace tak využila tyto spory jako platformu pro sblížení s Tureckem a začala aktivně rozvíjet obchodní styky ve vojensko-technologickém sektoru. Nákup systému S-400 vyšel tureckou stranu v přepočtu na 2,5 miliardy amerických dolarů a co je důležitější, byl navíc z 55 % financován z půjček poskytnutých Ruskou federací.¹²⁵ Prostřednictvím výše zmíněných faktorů je patrné, že ruská strana upřednostnila politické důsledky této transakce finančnímu zisku a skrze vládní firmu Rostec nabídli systém S-400 Turecku za velmi výhodnou cenu.

Co Ruská federace rovněž využívala jako nástroj v rámci mediální kampaně, byly sankce vyhlášené Spojenými státy. Tyto sankce, vyhlášené na základě zákona schváleného v roce 2017, opravňují amerického prezidenta k uvalení sankcí na kterýkoliv stát Severoatlantické aliance, jenž by se podílel na významných transakcích s ruským Ministerstvem obrany. Tisk tyto sankce popisoval jako nevýznamný zásah pro tureckou ekonomiku a zdůrazňoval i navzdory tomu turecké odhodlání v rusko-turecké spolupráci nadále pokračovat.¹²⁶ Sergei Chemezov, generální ředitel vládní zbrojírenské firmy Rostec, toto okomentoval slovy pro Russia Today, že na kupce ruských zbraní je v současnosti vyvíjen velmi silný tlak.¹²⁷

Spojené státy následně nabídly turecké straně návrat do programu F-35, ovšem pouze v případě ukončení vojenské spolupráce s Ruskou federací. Ruská média tuto nabídku prezentovala jako americkou snahu navodit protiruský sentiment mezi tureckým obyvatelstvem.¹²⁸ Některá média popisovala až zapálený postoj tureckého obyvatelstva, v rámci něhož se zvedla kritika vůči Spojeným státům za vytváření těchto nálad narušující rusko-

¹²³ Ömer Aslan, *The United States and Military Coups in Turkey and Pakistan: Between Conspiracy and Reality* (London: Palgrave Macmillan, 2018).

¹²⁴ Sinan Ülgen, „It’s Not Too Late to Stop Turkey from Realigning with Russia”, *Foreign Policy*, 11. dubna 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/04/11/its-not-too-late-to-stop-turkey-from-realigning-with-russia-s400-patriot-missile-putin-erdogan-trump/> (staženo 16. března 2022).

¹²⁵ Tuvan Gumrukcu and Ece Toksabay, „Turkey, Russia Sign Deal on Supply of S-400 Missiles”, *Reuters*, 29. prosince 2017, <https://www.reuters.com/article/us-russia-turkey-missilesidUSKBN1EN0T5> (staženo 7. dubna 2022).

¹²⁶ Максимс Краюшкинс, „США вводят санкции против Турции за покупку российского вооружения”, *Газета*, 6. dubna 2021, https://www.gazeta.ru/politics/news/2021/04/06/n_15827726.shtml (staženo 12. března 2022).

¹²⁷ Russia Today, „Сергей Чemezov: на покупателей российского оружия оказывается сильное давление”, *Russia Today*, 23. února 2021, <https://doc.rt.com/filmy/sergej-chemezov-na-pokupatelej-rossijskogo/> (staženo 4. dubna 2022).

¹²⁸ Yörük Işık, „CAATSA Sanctions Are Hurting Turkey’s Military Readiness at a Time When NATO Can’t Afford It”, *Middle East Institute*, (6. května 2021), <https://www.mei.edu/publications/caatsa-sanctions-are-hurting-turkeys-military-readiness-time-when-nato-cant-afford-it> (staženo 4. dubna 2022).

turecké partnerství.¹²⁹ Z výše uvedeného vyplývá, že hlavním důvodem této kampaně bylo zapříčinit rozkol mezi Tureckem a Spojenými státy a izolovat Turecko v rámci Severoatlantické aliance a zajistit tak lepší výchozí pozici pro rusko-tureckou spolupráci.¹³⁰

¹²⁹ „Турецкая пресса: Анкара не намерена менять российскую ЗРС С-400 на американские истребители F-35”, *военное обозрение*, 22. března 2022, <https://topwar.ru/193811-tureckaja-pressa-ankara-ne-namerena-menjat-rossijskuju-zrs-s-400-na-amerikanskije-istrebiteli-f-35.html> (staženo 29. března 2022).

¹³⁰ Михаил Ходаренок, „Игра за кулисами: зачем Эрдогану российские ракеты,” *Газета*, 31. července 2018, www.gazeta.ru/army/2018/07/31/11877721.shtml (staženo 6. dubna 2022).

Závěr

Tato případová studie si kladla za cíl prokázat, že ekonomické vztahy, obzvláště v oblasti energetiky, jsou hlavním pojítkem, jenž drží Ruskou federaci a Turecko pohromadě. I přestože všechny výše zmíněné konflikty byly ukončeny diplomatickou shodou na klíčových otázkách, jejich ekonomická pouta nejsou zaručeným nástrojem k jejich sblížení. Na základě teorie kompartmentalizace jsem se pokusila analyzovat její přínos v kontextu s klíčovými spory posledního desetiletí. Aplikace této teorie na vybraná kritéria poukázala na její rigidnost. Zatímco v Sýrii byla kompartmentalizační strategie úspěšná a vedla ke sblížení obou zemí, její provedení v dalších oblastech se prokázalo jako neproveditelné. Úspěšná spolupráce v Sýrii byla navíc narušena krizí související se sestřelením ruského bombardéru a oběma stranám trvalo, než navázaly spolupráci. Ačkoliv má aplikace kompartmentalizace v diplomacii svá omezení a její využití je proveditelné pouze za specificky stanovených okolností, částečně stojí za stabilní povahou rusko-tureckého partnerství.

Široce přijímaný koncept asymetričnosti se však ukázal jako příliš zjednodušující, jelikož rusko-turecké vztahy jsou mnohem komplexnější. Z analýzy energetických vztahů vyplývá, že zatímco Turecko závisí na odběru ruských energetických zdrojů, Ruská federace je naopak v tranzitní závislosti na Turecku, které si v posledních letech buduje roli energetického uzlu nezbytného pro dodávky ropy a zemního plynu do Evropy. Navíc, jak bylo naznačeno v práci, turecká vláda se snaží dlouhodobě svoji závislost na ruské energetice snížit, v čemž v několika posledních letech zaznamenává znatelné úspěchy.

Nicméně bylo nutné najít odlišný pohled, který by lépe vystihoval povahu těchto ekonomických vazeb. Možné řešení nabízí tzv. teorie vzájemné závislosti, ta jak již z názvu vypovídá, poukazuje na propojenost ekonomických zájmů dvou zemí, v rámci níž dochází k postupné eliminaci potencionálního konfliktu, jelikož taková situace by nebyla v zájmu ani jedné ze stran. Takový vztah však nelze deklarovat jako asymetrický, nýbrž jako vzájemnou hospodářskou závislost obou zemí.

Rusko-turecké bilaterální vztahy lze tedy charakterizovat jako partnerství založené na pragmatismu a sledování především krátkodobých zájmů. Mimo ekonomickou rovinu, obě země spojuje dlouhodobá nespokojenost a nevraživost vůči západním zemím. Jak demonstruje kapitola pojednávající o vojenském sektoru, Ruská federace využívá tento rozkol mezi Tureckem a západními zeměmi jako platformu pro rozvoj další spolupráce.

Summary

This case study sought to prove that economic relationship, especially energy, is the main link between the Russian Federation and Turkey. Despite the fact that all three of the previously mentioned conflicts ended by a diplomatic agreement of both of the countries on key questions, their economic bonds are not a reliable instrument for their rapprochement. I have attempted to analyze the theory of compartmentalization in the context of key conflicts in the last decade, which has shown it to be considerable rigid. While compartmentalization proved to be successful in Syria, its application in the conflicts in other regions was shown not to be. The cooperation in Syria was disrupted by the crisis surrounding the downing of a Russian bomber. Even though the application of the concept of compartmentalization in diplomacy has limitations and its use is only feasible under specific circumstances, it is responsible for the stability between the two countries.

The concept of asymmetry, however, has proven to be too simplifying, as the Russo-Turkish relations are significantly more complex. Turkey is dependent on the import from Russian energetic sources, the Russian Federation, on the other hand, is in a state of a transitive dependence on Turkey, which has been building a role of an energetic junction for the import of oil and natural gas into Europe. Moreover, as has been mentioned in the thesis, the Turkish government is working towards limiting its energetic dependence on Russia in the long term with notable success in recent years.

It was necessary to find a different approach. The theory of mutual dependence offers a possible solution in showing the interconnection of the economic interests of the two countries, through which the potential of a conflict is very low, because such situation would be unfavourable to both parties. Such relationship therefore cannot be declared as an asymmetric one, but as a mutual economic dependence of both countries.

The bilateral Russo-Turkish relations can therefore be characterized as a partnership based on pragmatism and pursuing of primarily short-term goals. Aside from the economic aspect of their relations, what connects both countries is the long-term dissatisfaction and hostility towards the western countries. As the chapter dealing with the military sector demonstrates, the Russian Federation uses this division between Turkey and the West as its platform for further development of their relations with Turkey.

Použitá literatura

Primární zdroje

1. „Overview of oil and natural gas in the Caspian Sea region”. Americká energetická informační správa, naposledy upravené 26. srpna 2013, https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/Caspian_Sea (staženo 25. března 2022). naposledy upravené 26. srpna 2013 (staženo 23. března 2022).
2. „2004 Regular Report on Turkey’s progress towards accession”. Evropská komise, 6. října 2004, [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/sec/com_sec\(2004\)1201_/com_sec\(2004\)1201_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/sec/com_sec(2004)1201_/com_sec(2004)1201_en.pdf) (staženo 9. dubna 2022).
3. „2008 EU Energy Security and Solidarity Action Plan”. Evropská komise, 13. listopadu 2008, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0781> (staženo 16. dubna 2022).
4. „Торгово-экономические отношения”. Посольство Российской Федерации в Турецкой Республике, <https://turkey.mid.ru/ru/countries/bilateral-relations/trade-economic-cooperation/> (staženo 19. března 2022).
5. „Интервью Дмитрия Медведева газете The Times (Великобритания)”. Правительство Российской федерации, 30. července 2015, <http://government.ru/news/4457/> (staženo 15. dubna 2022).
6. „Политические отношения“. Посольство Российской Федерации в Турецкой Республике, <https://turkey.mid.ru/ru/countries/bilateral-relations/political-relations/> (staženo 13. března 2022).

Секундарní zdroje

Monografie:

1. Андрющенко, П. Павел. „Союз Россия–Иран–Турция в Сирии: Перспективы сохранения альянса”, *Доктрины и практики современных международных отношений* (2021): 191–192, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VGN1OoYgc7cJ:https://elar.ufrfu.ru/bitstream/10995/108531/1/978-5-7996-3366-0_2021_064.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 19. března 2022).

2. Ахмет Бурак, „Сотрудничество Турции с субъектами Российской Федерации в период 2000-2010 гг”, *Nowa Polityka Wschodnia* 2, č. 11 (2016), <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/npw/11/npw2016202.pdf> (staženo 7. března 2022).
3. Aslan, Ömer. *The United States and Military Coups in Turkey and Pakistan: Between Conspiracy and Reality*. London: Palgrave Macmillan, 2018.
4. Baev, Pavel. „Turkey’s ambiguous strategic rapprochement with Russia”, in *Turkey’s Pivot to Eurasia: Geopolitics and Foreign Policy in a Changing World Order*, ed. Emre Erşen a Seçkin Köstem. London: Routledge, 2021.
5. Baev, Pavel. „Russia: A Declining Counter-Change Force”, in *The International Politics of the Armenian-Azerbaijani Conflict: The Original Frozen Conflict and European Security*, ed. Svante E. Cornell. London: Palgrave Macmillan, 2017.
6. Baran, Zeyno. „The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Implications for Turkey.” *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*, ed S. Frederick Starr a Svante E. Cornell, (Washington: Silk Road Studies, 2005), 103–118, https://www.silkroadstudies.org/resources/pdf/Monographs/2005_01_MONO_Starr-Cornell_BTC-Pipeline.pdf (Staženo 20. března 2022).
7. Bechev, Dimitar. “Turkey’s Energy Relations with Russia: How Should the West Respond?” *Middle East Institute* (březen 2021).
8. Cagaptay, Soner a Mark Parris. „Turkey after the Iraq War: Still a U.S. Ally?” (Washington, D.C.: The Washington Institute for Near East Policy, 19. září 2003), www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkeyafter-iraq-war-still-us-ally.
9. Dalay, Galip. „Turkish-Russian Relations in Light of Recent Conflicts”, *German Institute for International Affairs* (srpen 2021): 7–10.
10. Davutoğlu, Ahmet. „Principles of Turkish Foreign Policy and Regional Political Structuring,” *International Policy and Leadership Institute*, (2012): 1–8. <https://pdfcoffee.com/principles-of-turkish-foreign-policy-and-regional-political-structuring-pdf-free.html> (staženo 16. března 2022).
11. Долгов, В. Борис, „Россия и Турция в региональном и геополитическом пространстве”, *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право* 14. č. 3 (2021): 147–160. <https://doi.org/10.23932/2542-0240-2021-14-3-8> (staženo 9. března 2022).
12. Dowling, T. C. *Russia at War: From the Mongol Conquest to Afghanistan, Chechnya, and Beyond*. Santa Barbara: ABC-Clio, 2014.

13. Erşen, Emre. „The Turkish-Russian Dialogue in Syria: Prospects and Challenges”, *Al Sharq Forum* (2017): 5–11,
https://www.academia.edu/30799637/The_Turkish_Russian_Dialogue_in_Syria_Prospects_and_Challenges (staženo 8. března 2022).
14. Гушер, И. Анатолий, „Геополитические и стратегические аспекты операции воздушно-космических сил России в Сирии”, *Международные конфликты* 5, č. 4 (2015): 395–401, https://e-notabene.ru/knt/article_16967.html (staženo 9. dubna 2022).
15. Hamilton, E. Robert a Anna Mikulska. „Cooperation, Competition, and Compartmentalization: Russian-Turkish Relations and Their Implications for the West”, *Foreign Policy Research Institute* (8. dubna 2021): 27.
<https://www.fpri.org/article/2021/04/cooperation-competition-and-compartmentalization-russian-turkish-relations-and-their-implications-for-the-west/> (staženo 7. března 2022).
16. Harunoğlu, C. Nur, Ayşegül Sever a Emre Erşen, *Turkey between the United States and Russia Surfing on the Edge*. Lanham: Lexington Books, 2021.
17. Henderson, Karen a Carol Weaver. *The Black sea Region and EU Policy: The Challenge of Divergent Agendas*. London: Routledge, 2010.
18. Hirst, J. Samuel a Onur İşçi, „Smokestacks and Pipelines: Russian-Turkish Relations and the Persistence of Economic Development,” *Diplomatic History* 44, č. 5 (2020): 834–859, <https://doi.org/10.1093/dh/dhaa046> (staženo 14. dubna 2022).
19. Хилл, Фиона а Омер Таспинар. „Россия и Турция на Кавказе: сближение ради сохранения статус кво?” *Французский Институт Международных Отношений*, (leden 2006): 16–22.
20. Хилл, Фиона а Омер Таспинар. „Россия и Турция на Кавказе: сближение ради сохранения статус кво?”, *Французский Институт Международных Отношений* 8 (leden 2006),
https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/hilltaspinar_russe.pdf (staženo 13. března 2022).
21. Иванов, С. М., „Роль и значение внешних сил в сирийском кризисе”, *Дипломатическая служба* 79, č. 4, (2018): 15–21,
<https://www.imemo.ru/publications/info/roly-i-znachenie-vneshnih-sil-v-siriyskom-krizise> (staženo 9. dubna 2022).

22. Isachenko, Daria. „Turkey and Russia: The Logic of Conflictual Cooperation,” German Institute for International Affairs 7 (říjen 2021), <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021RP07/> (staženo 30. března 2022).
23. Işık, Yörük. „CAATSA Sanctions Are Hurting Turkey’s Military Readiness at a Time When NATO Can’t Afford It”, Middle East Institute, (6. května 2021), <https://www.mei.edu/publications/caatsa-sanctions-are-hurting-turkeys-military-readiness-time-when-nato-cant-afford-it> (staženo 4. dubna 2022).
24. Janoušková, Klára. Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů, (Ostrava: Ostravská univerzita, 2007).
25. John M. Roberts, „The Black Sea and European Energy Security,” Southeast European and Black Studies 6, č. 2, (leden 2007), 207–223 <https://doi.org/10.1080/14683850600694270> (staženo 5. března 2022).
26. Jokar, Akbar Ali, „Russia, a Pivotal Role in Karabach Peace and Its Consequences”, Institute for Political and International Studies (30. prosince 2020), <https://www.ipis.ir/en/newsview/622353/russia-a-pivotal-role-in-karabach-peace-and-its-consequences> (staženo 8. dubna 2022).
27. Jung, Dietrich a Wolfgango Piccoli. Pan-Turkist Dreams and Post-Soviet Realities: The Turkish Republic and the Turkic States in the 1990s. Copenhagen: Copenhagen Peace Research Institute, 2000. <https://menadoc.bibliothek.uni-halle.de/menalib/content/titleinfo/1301220> (staženo 16. dubna 2022).
28. Южаков,, В.А. „Россия и Сирия: Перспективы торгово-экономического и военно-технического сотрудничества”, *Мировое национальное хозяйство* 45, č. 2 (2018): 2–11, <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7INEElnAdGEJ:https://mirec.mgimo.ru/upload/ckeditor/files/russia-and-syria-prospects-of-trade-economic-and-military-technical-cooperation.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d> (staženo 7. března 2022).
29. Камалов, Ильяс. „От соседства к стратегическому сотрудничеству: Турецко-Российские отношения”. *Центр стратегических исследований Ближнего Востока* 18, č. 3 (květen 2010): 21–31, <https://www.academia.edu/40248937> (staženo 25. března 2022).
30. Kelkitli, A. Fatma. Turkish-Russian Relations: Competition and Cooperation in Eurasia (London: Routledge, 2017), 111.
31. Kennedy, F. Robert. *Třináct dní*. Praha: Paseka, 1999.

32. Keohane, Robert a Joseph Nye, *Power and Independence: World Politics in Transition*, (Boston: Little, Brown and Company, 1977): 3–18.
33. Kivanc, Cos a Pinar Bilgin. „Stalin’s Demands: Constructions of the Soviet Other in Turkey’s Foreign Policy, 1919–1945,” *Foreign Policy Analysis* 6, č. 1 (Leden 2010): 43–60, <https://doi.org/10.1111/j.1743-8594.2009.00101.x> (staženo 7. března 2022).
34. Колобов, А. Олег, Александр А. Корнилов а Фатих Озбай, „Современные турецко-российские отношения: проблемы сотрудничества и перспективы развития”, *ИСИ ННГУ* (2004): 246–247. <https://www.academia.edu/3223116> (staženo 3. března 2022).
35. Кудряшова, С. Юлия. „Активизация российско-турецких отношений: сущность и перспективы.” *Международная аналитика* 26, č. 5 (2012): 39, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2012-5-26-38-44> (staženo 6. dubna 2022).
36. Кудряшова, С. Юлия. „Курдский вопрос на фоне войны в Сирии”, *Международная аналитика* 19, č. 1 (říjen 2017): 52–57, <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2017-0-1-52-57> (staženo 6. dubna 2022).
37. Кудряшова, С. Юлия. „О проявлении неоосманских амбиций в современной региональной политике Турции.” *Международная аналитика* 87, č. 3 (2015): 90. <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2015-0-3-84-91> (staženo 6. dubna 2022).
38. Lippe Vander M. John. John M. Vander Lippe, „Forgotten Brigade of the Forgotten War: Turkey's Participation in the Korean War,” *Middle Eastern Studies* 36 (6. prosince 2006): 92–102, <https://doi.org/10.1080/00263200008701299> (staženo 6. března 2022).
39. Мозлоев Т. Асламбек, „Отношения между Россией и Турцией: Перспектива сотрудничества”, *Дипломатическая академия МИД России* 47, č. 2 (2016): 49–52, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-49-52> (staženo 26. března 2022).
40. Oktav, Zeynep Özden. *The Syrian Uprising and the Iran-Turkey-Syria Quasi Alliance: A View from Turkey* (London: Routledge, 2013): 199.
41. Olson, Robert. „Turkish and Russian Foreign Policies, 1991–1997: The Kurdish and Chechnya Questions”, *Journal of Muslim Minority Affairs* 18, č. 2 (20. března 2007): 209–27, <https://doi.org/10.1080/13602009808716407> (staženo 21. dubna 2022).
42. Öniş, Ziya a Şuhnaz Yılmaz. „Turkey and Russia in a Shifting World Order: Cooperation, Conflict and Assymetric Interdependence in a Turbulent Region”, *Third World Quarterly* 37, č. 1 (2016): 71–95. https://www.researchgate.net/publication/285383995_Turkey_and_Russia_in_a_shifti

- ng_global_order_cooperation_conflict_and_asymmetric_interdependence_in_a_turbulent_region (staženo 6. března 2022).
43. Оздемир, Волкан а И.А Гулиев. „Енергетическая дипломатия Турции”, *Вестник МГИМО-Университета* 47, č. 2 (2016): 101–110, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-101-110> (staženo 9. března 2022).
44. Özertem, Hasan Selim. „Turkey and Russia: A Fragile Friendship”, *Turkish Policy Quarterly* 15, č. 4 (2017): 122, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DRzr2AWIZVcJ:turkishpolicy.com/files/articlepdf/turkey-and-russia-a-fragile-friendship_en_4553.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 9. dubna 2022).
45. Özertem, Selim Hasan. „Turkey and Russia: A Fragile Friendship”, *Turkish Policy Quarterly* 15, č. 4 (2017): 121–134, http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/turkey-and-russia-a-fragile-friendship_en_4553.pdf (staženo 9. dubna 2022).
46. Pieper, Moritz. „Rising Power’ Status and the Evolution of International Order: Conceptualising Russia’s Syria Policies”, *Europe-Asia Studies* 71, č. 3 (2019): 365–87, https://www.researchgate.net/publication/331622701_%27Rising_Power%27_Status_and_the_Evolution_of_International_Order_Conceptualising_Russia%27s_Syria_Policies (staženo 4. dubna 2022)
47. Sahin, Hakan. *Host Government Agreements and the Law in the Energy Sector*. London: Routledge, 2019.
48. Schramm, Wilbur. *Notes on Case Studies of Instructional Media Projects* (Stanford: Stanford University, 1971): 5–24.
49. Shevchuk, Zinaida. „Hlavní metody a postupy při výzkumu konfliktů,” https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eALKPIYZ1r4J:https://is.muni.cz/el/1423/jaro2013/MVZ453/41007279/Methody_vyzkumu.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 1. dubna 2022).
50. Стародубцев, Иван И. „Российско-турецкое сотрудничество: современное состояние и перспективы,” *Вестник МГИМО-Университета* 1, č. 22 (2012): 190–195. <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2012-1-22-190-195> (staženo 16. února 2022).
51. Стародубцев, Иван. *Россия-Турция: 500 лет беспокойного соседства*. Эксмо: Москва, 2017.

52. Stern, Jonathan, Simon Pirani a Katja Yafimava „Does the Cancellation of South Stream Signal a Fundamental Reorientation of Russian Gas Export Policy?“, *The Oxford Institute for Energy Studies* (leden 2015)
<https://www.oxfordenergy.org/publications/does-the-cancellation-of-south-stream-signal-a-fundamental-reorientation-of-russian-gas-export-policy/> (staženo 26. března 2022).
53. Tekin, Ali a Paul Andrew Williams, *Geo-Politics of the Euro-Asia Energy Nexus: European Union, Russia and Turkey* (London: Palgrave Macmillan, 2010): 145-186.
54. Ter-Petrosian, Levon. *Armenia's Future, Relations with Turkey and the Karabagh Conflict*. London: Palgrave Macmillan, 2018.
55. Thomas de Waal. *Great Catastrophe Armenians and Turks in the Shadow of Genocide*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
56. Tichý, Lukáš. „Energetické vztahy EU a Írán: příležitosti a překážky pro dodávky zemního plynu“, *Ústav mezinárodních vztahů*, (prosinec 2016): 3,
<https://www.iir.cz/energeticke-vztahy-eu-a-iran-prilezitosti-a-prekazky-pro-dodavky-zemniho-plynu> (staženo 5. dubna 2022).
57. Tichý, Lukáš. *Otevírání Iránu a jeho význam pro energetickou bezpečnost EU* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2017): 146–147.
58. Tocci, Nathalie. *Turkey's European Future: Behind the scenes of America's Influence on EU-Turkey Relations*. New York: New York University Press, 2011.
59. Tol, Gönül a Ömer Taşpınar. „Turkey's Russian Roulette,“ in *The MENA Region: A Great Power Competition*, ed. Karim Mezran a Arturo Varvelli (Washington: Atlantic Council, 2019): 108.
60. Торгул Исмаил, „Турция-Россия: Необходимость возобновления двустороннего диалога“, *Молдавский журнал международного права и международных отношений* 4, č. 38 (2015): 164–172, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/45786 (staženo 11. dubna 2022).
61. Trenin, Dmitri, „Putin's Syria Gambit Aims at Something Bigger Than Syria“ *Carnegie Moscow Center*, 13. října 2015, <https://carnegie.ru/2015/10/13/putin-s-syria-gambitaims-at-something-bigger-than-syria-pub-61611> (staženo 6. března 2022).
62. Тренин, Дмитрий. „Россия и кризис в Сирии“, *Московский Центр Карнеги* (Únor 2013): 5. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rKsWqo-bsFsJ:https://carnegieendowment.org/files/WP_Syria_Rus_web_Feb2013.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d (staženo 18. března 2022).

63. Trenin, Dmitri. *What Is Russia up to in the Middle East?* Cambridge: Polity Press, 2018.
64. В.А. Кумпан а Е.Н. Кумпан. *Армяне юга России: История, культура, общее будущее.* Москва: Российская академия наук, 2012.
65. Волкан Оздемир а И.А. Гулиев, „Енергетическая дипломатия Турции”, *Вестник МГИМО-Университета* 47, č. 2 (2016): 101–110, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-101-110> (staženo 9. března 2022).
66. Weiss, Andrea а Yana Zabanova. „Georgia and Abkhazia Caught between Turkey and Russia: Turkey’s Changing Relations with Russia and the West in 2015–2016 and Their Impact on Georgia and Abkhazia”, *German Institute for International Affairs* (prosinec 2016): 1–8, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/georgia-and-abkhazia-caught-between-turkey-and-russia> (staženo 18. března 2022).
67. Yıldız, Güney. „Turkish-Russian Adversarial Collaboration in Syria, Libya, and Nagorno-Karabakh”, *German Institute for International Affairs* (březen 2021), <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021C22/> (staženo 20. února 2022).
68. Yin K. Robert. *Case Study Research and Applications: Design and Methods.* Thousand Oaks: Sage Publications, 2018.
69. Yörük, Işık. Interview vedl Sergei Supinski, *Institut Montaigne*, 8. února 2022. <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/turkey-walking-tightrope-between-nato-russia-and-ukraine> (staženo 25. března 2022).
70. Youngs, Richard. *Energy Security: Europes New Foreign Policy Challenge.* London: Routledge, 2009.
71. Zasztowt, Konrad „The Turkey-South Caucasus Relationship and Its Importance to the EU”, in *Turkey and Europe: Challenges and Opportunities* (Warsaw: The Polish Institute of International Affairs, 2012): 184-186.
72. Zengin, Dilara а Нисран Ёсмайлова, „Турецкие строители реализуют проекты по всему миру,” *Anadolu Agency*, 14. července 2018, <https://bit.ly/3ktjZYp> (staženo 2. dubna 2022).
73. Zeyno, Baran. „The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Implications for Turkey.” *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*, ed S. Frederick Starr а Svante E. Cornell, (Washington: Silk Road Studies, 2005), 103–118, https://www.silkroadstudies.org/resources/pdf/Monographs/2005_01_MONO_Starr-Cornell_BTC-Pipeline.pdf (Staženo 20. března 2022).

Novinové články:

1. „Nagorno-Karabakh Analysis: Russia draws red line to Turkey”, TurkeyGazette, 11. listopadu 2020 <https://turkeygazette.com/nagorno-karabakh-analysis-russia-draws-red-line-to-turkey/> (staženo 3. dubna 2022).
2. „Verlassen die Türken die NATO?”. Der Spiegel, 20. března 1977, <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-40941772.html> (zobrazeno 18. března 2022).
3. „Лавров: только Россия, Турция и Иран могут помочь Сирии”. BBC, 20. prosince 2016, <https://www.bbc.com/russian/news-38379974>, (staženo 7. dubna 2022).
4. „Семья Эрдогана вовлечена в систему незаконных поставок нефти от ИГИЛ”. Звезда, 2. prosince 2015, <https://tvzvezda.ru/news/201512021526-lboq.htm> (staženo 6. března 2022).
5. „Сирия получила модернизированные Су-24М2” Военное обозрение, 14. dubna 2017, <https://topwar.ru/113478-siriya-poluchila-modernizirovannye-su-24m2.html> (staženo 15. března 2022).
6. „Турецкая пресса: Анкара не намерена менять российскую ЗРС С-400 на американские истребители F-35”. военное обозрение, 22. března 2022, <https://topwar.ru/193811-tureckaja-pressa-ankara-ne-namerena-menjat-rossijskuju-zrs-s-400-na-amerikanskije-istrebiteli-f-35.html> (staženo 29. března 2022).
7. Bilginsoy, Zeynep. „Erdogan, Putin Launch New Gas Line, Vow Mideast Diplomacy”. AP News, 8. ledna 2020, <https://apnews.com/article/a9b4a8502521be3b3acc7be302913ab> (staženo 28. března 2022).
8. Boone, Carter. „The Turkey-Russia Relationship: Why Compartmentalization and Not Conflict?” Modern Diplomacy, 16. srpna 2021, <https://moderndiplomacy.eu/2021/08/16/the-turkey-russia-relationship-why-compartmentalization-and-not-conflict/> (staženo 27. dubna 2022).
9. Coskun, Orhan. „Russia's Gazprom cuts gas supplies to Turkey by 10 percent - sources”. Reuters, 25. února 2016, <https://www.reuters.com/article/uk-russia-gazprom-turkey-prices-idUKKCN0VY1WK> (staženo 1. března 2022).
10. De Waal, Thomas. „Хрупкий мир для Карабаха. Кто что выиграл от нового соглашения”. <https://carnegiemoscow.org/commentary/83202> (staženo 15. března 2022).

11. Gumrukcu, Tuvan and Ece Toksabay. „Turkey, Russia Sign Deal on Supply of S-400 Missiles”. Reuters, 29. prosince 2017, <https://www.reuters.com/article/us-russia-turkey-missilesidUSKBN1EN0T5> (staženo 7. dubna 2022).
12. Kurtdarcan, Bleda a Barın Kayaoğlu. „Russia, Turkey and the Black Sea A2/AD Arms Race”. The National Interest, <https://nationalinterest.org/feature/russia-turkey-the-black-sea-a2-ad-arms-race-19673> (staženo 9. března 2022).
13. Luke Coffey, „Turkey strengthens energy security of Europe”. TRT World, 5. června 2018, <https://www.trtworld.com/opinion/turkey-strengthens-energy-security-of-europe-17993> (staženo 2. dubna 2022).
14. Miller, Chris. „Black Sea’s Back, Alright? A New Special Series”, War on the Rocks, 26. července 2018, <https://warontherocks.com/2018/07/black-seas-back-alright-a-new-special-series/> (staženo 5. dubna 2022).
15. Novák, Martin. „Máme problém, přiznalo Rusko zrušením plynovodu South Stream”. Aktuálně, 2. prosince 2014, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/south-stream/r~7e991d787a1011e497f0002590604f2e/> (staženo 3. března 2022).
16. Russia Today, „Сергей Чemezov: на покупателей российского оружия оказывается сильное давление”. Russia Today, 23. února 2021, <https://doc.rt.com/filmy/sergej-chemezov-na-pokupatelej-rossijskogo/> (staženo 4. dubna 2022).
17. Ülgen, Sinan. „It’s Not Too Late to Stop Turkey from Realigning with Russia”. Foreign Policy, 11. dubna 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/04/11/its-not-too-late-to-stop-turkey-from-realigning-with-russia-s400-patriot-missile-putin-erdogan-trump/> (staženo 16. března 2022).
18. Дружинин, Алексей. „Путин: руководство Турции проводит целенаправленную поддержку исламизации своей страны”. ТАСС, 25. února 2015, <https://tass.ru/politika/2469800> (staženo 15. března 2022).
19. Дружинин, Алексей. „Удар в спину: заявления Владимира Путина об инциденте с Су-24”. РИА Новости, 24. listopadu 2015, <https://ria.ru/20151124/1327592353.html> (staženo 6. března 2022).
20. Краюшкинс, Максимс. „США вводят санкции против Турции за покупку российского вооружения”. Газета, 6. dubna 2021, https://www.gazeta.ru/politics/news/2021/04/06/n_15827726.shtml (staženo 12. března 2022).
21. Матыцин, Валерий. „История безвизового режима между Россией и Турцией. Досье”. ТАСС, 27. ledna 2015,

https://tass.ru/info/2480319?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com (staženo 6. března 2022).

22. Полонский, Илья. „Султан извиняется или нет? Перспективы нормализации российско-турецких экономических отношений.” *Военное обозрение*, 30. června 2016, <https://topwar.ru/97377-sultan-izvinyaetsya-ili-net-perspektivy-normalizacii-rossiysko-tureckih-ekonomicheskikh-otnosheniy.html> (staženo 9. dubna 2022).
23. Тренин, Дмитрий. „Три кризиса на границе России. Что они означают для отношений Москвы с союзниками”. Московский Центр Карнеги (12. listopadu 2020), <https://carnegie.ru/commentary/83208>(staženo 6. března 2022).
24. Хас, Керим. „И не друг, и не враг — а так: охлаждение российско-турецких отношений”. Российский совет по международным делам, 16. října 2015, https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/i-ne-drug-i-ne-vrag-a-tak-okhlazhdenie-rossiysko-turetskikh-/?sphrase_id=17051734 (staženo 15. března 2022).
25. Ходаренок, Михаил. „Игра за кулисами: зачем Эрдогану российские ракеты”. *Газета*, 31. července 2018, www.gazeta.ru/army/2018/07/31/11877721.shtml (staženo 6. dubna 2022).

Webové zdroje

1. „The Role of Economic Factors in Conflicts in Europe: How Can the Multilateral Security Bodies Addressing Economic Issues Be More Effective in Conflict Prevention?” United Nations: Economic and Social Council, (2002): 44. <https://digitallibrary.un.org/record/457143?ln=ar> (staženo 2. února 2022).
2. „Владимир Путин: Россия сейчас не может начать реализацию проекта Южный поток”. *Коммерсантъ*, 1. prosince 2014, <https://www.kommersant.ru/doc/2623554?query=%D0%AE%D0%B6%D0%BD%D1%8B%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA> (staženo 16. března 2022).
3. „Экономические связи России и Турции”. *Коммерсантъ*, naposledy upravené 4. března 2020, <https://www.kommersant.ru/doc/4276836> (Staženo 7. března 2022).
4. McGann, G. James. „Global Go To Think Tank Index 2014, University of Pennsylvania”. *Think Tanks and Civil Societies Program*. (3. ledna 2015) https://repository.upenn.edu/think_tanks/8/ (staženo 25. dubna 2022).

5. Щетинин, Андрей „Турпоток из России в Турцию впервые в истории превысил 7 миллионов,” *Интерфакс*, 31. ledna 2020,
<https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/66142/> (staženo 6. března 2022).

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Nikola Štrachová
E-mail:	87022208@fsv.cuni.cz
Semestr:	3
Akademický rok:	2021/2022
Název práce:	Proměny rusko-turecké spolupráce v letech 2011-2020
Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):	letní 2022
Vedoucí práce:	PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.
V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?	<p>V původním nástinu práce jsem chtěla zkoumat, jakou roli mají řecko-turecké vztahy v debatách o přijetí Turecka do Evropské unie. Po zvážení přínosu tématu v aktuálním dění a zároveň po zvážení dostupnosti literatury, vzhledem k mé prozatím základní znalosti řeckého jazyka, jsem se rozhodla vést práci směrem k rusko-tureckým vztahům, kde dostupné zdroje mohu využít v mnohem širším směru, a jež rovněž v současnosti nabízejí větší přínos.</p>
Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?	<p>Původně se práce soustředila především na druhou polovinu 20. století a na historické mezníky, v rámci kterých se řecko-turecké vztahy formovaly, se stěžejními kapitolami věnujícím se bezpečnosti a energetické politice, jež tvoří hlavní složky těchto vztahů. Nicméně skrze energetiku jsem se prostřednictvím rešerše na toto téma dostala k mnohem perspektivnějším rusko-tureckým vztahům.</p> <p>Časové ohraničení práce jsem zvolila z důvodu toho, že v tomto rozmezí došlo k největším mezníkům ve vztahu obou zemí, v roce 2003 se Rusko a Turecko postavily proti mezinárodnímu společenství, když daly otevřeně najevo nesouhlas s americkým zásahem v Iráku, symbolické ukončení práce zasazují do roku 2015, kdy byl Tureckem sestřelen ruský bombardér Suchoj Su-24, přičemž ale následně poté byla obnovena spolupráce.</p>
Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?	<p>Úvod se bude věnovat dynamice rusko-tureckých vztahů v několika krátkých bodech, poté budou jednotlivé kapitoly pojednávat o sférách rusko-turecké spolupráce. Stěžejním tématem bude ekonomická spolupráce obou zemí, i přes očividně rozcházející se geopolitické ambice. Za účelem demonstrace tohoto zásadního rysu rusko-tureckých vztahů budou v práci vyzdvíženy tři konflikty. Dva, které zvýrazňují, že obě země mají jiné představy o vedení zahraniční politiky, ale přesto jsou ochotny své rozpory urovnat v rámci zachování pokračující ekonomické spolupráce. Jeden, kde se</p>

взајемне спору на јисту добу достале до попредја а к нормализаци дошло ађ поздјети.

С тјмто цјлем јсем про сву аргументаци зволела обћанску вјлку в Сјри, сестрелени руског бомбардјру Сухој Су-24 в роце 2015 а спор о Нјхорни Карабач. Вшечнй тйо конкретни удјлосту спојује факт, же аћколыв бы се невыхнутелне набјзел дипломатическй стрет, обје земје зволели цесту усмиренја, жеђ нени ани про једну зе стран прјлиш типическј. Јако удјлост ктерј была про тйо вztаху клјчовј, а кде наopak былы обје земје ве взаимне шодје, је в прјци выздвижена вјлка в Ираку.

Јакым вјвојем прошла методологическј концепце прјце?

Јиђ од зачатку јсем замјшлела јако методологию поужит тип дискурзивни аналјзы. Прјце буде vychјзет з академическог дискурзу, а в рјмци теоретическог укотвени хчи прјци смјшоват смјрем к реалистическому појетју. Јеликођ главни идея је, же стјты јсоу охотны прјхлјднот розхјзејји се политическе зјжмы с цјлем зјжштјени материјлног prospјechу. Непрјмоту выјзкуноту отјзкоту буде и јвђа нјд тјм, зда зкотуане руско-турецке вztаху обсахуј првкы асиметричноту чи николыв.

Ктерје нове прјмјны а секундјрни литерјтура былы зпрјцовјны а јак тјто skuteчност овливнела целек прјце?

Опроту пјвотднн јлитерјуре, ктерј се забјвала рјчко-турецкыми вztаху јсем наконец зволела выјзкун замјшјуји се на руско-турецке вztаху, вzhледем к тому, же моје знјлосту руског јзыкј знјчне прјевушјуји моји знјлост јзыкј рјчког. А домнјвам се, же главни прјнос прјце бы споћивјл прјвје в интерпретаци руске perspјектivy на тјто тјма. З тохото дјвдоту јсем мези примјрни здроје прјце зјрјдилј прјспјевкы рускыч аотурј з розлјчных одборныч публикјци.

Мозлоев, А. Т. „ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ РОССИЕЙ И ТУРЦИЕЙ: ПЕРСПЕКТИВА СОТРУДНИЧЕСТВА." Вестник МГИМО-Университета. 2016;(2(47)):49-52. <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-49-52>

Стародубцев, И.И. „Российско-турецкое сотрудничество: современное состояние и перспективы." Вестник МГИМО-Университета. 2012;(1(22)):190-195. <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2012-1-22-190-195>

Burak, Ahmet. Nowa polityka wschodnia, 2016, Vol.11 (2), p.25-42 "Сотрудничество Турции с субъектами Российской Федерации в период 2000–2010 гг." Nowa polityka wschodnia Университет Николая Коперника 2016, Vol.11 (2), p.25-42

Henderson, Karen a Weaver, Carol. The Black Sea Region and the EU Policy: The Challenge of Divergent Agendas. Ashgate Publishing, Farnham. 2010

Youngs, Richard. Energy Security: Europe's New Foreign Policy Challenge. Routledge, London 2009

Оздемир В., Гулиев И.А. ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ ТУРЦИИ. Вестник МГИМО-Университета. 2016;(2(47)):101-110. <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2016-2-47-101-110>

МИР И БЕЗОПАСНОСТЬ РОССИЯ И ТУРЦИЯ – ПАРТНЁРЫ ИЛИ СОПЕРНИКИ? Хабибе Оздал Ирина Звягельская, Ирина Свистунова июнь 2021 Friedrich Ebert Foundation

Министерство экономического развития Российской Федерации Минэкономразвития России. (2014, 28 ноября), О торгово-экономическом сотрудничестве между Российской Федерацией и Турецкой Республикой. <https://old.economy.gov.ru/minrec/press/news/201411281300>

Charakterizujte zјkladni promјny прјце в добје од задјни прјекту до одевздјни тези а

pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech):

Během semestru se prohluboval můj zájem především o energetickou politiku Turecka.

Prostřednictvím rešerše na energetickou politiku Turecka jsem narazila na téma rusko-turecké ekonomické spolupráce v této oblasti.

V rámci toho jsem se snažila zodpovědět si na otázku, jak je možné že ekonomická spolupráce těchto zemí je na tak vysoké úrovni, i když jejich geopolitické role naznačují pravý opak.

Následně jsem narazila na publikaci: The Role of Economic Dimension in Conflict Prevention vypracovanou Evropskou hospodářskou komisí OSN za spolupráce se zástupci NATO z roku 2001 (<https://digitallibrary.un.org/record/474363>). Tato publikace pracuje s teorií, že ekonomická spolupráce může ve svém důsledku vést k eliminaci vojenských konfliktů mezi zeměmi.

V neposlední řadě jsem na základě této teorie chtěla prozkoumat její relevanci v kontextu rusko-tureckých vztahů, a mohla tak začít empirickou část své práce.

Podpis studenta a datum:

Schváleno:

Datum

Podpis

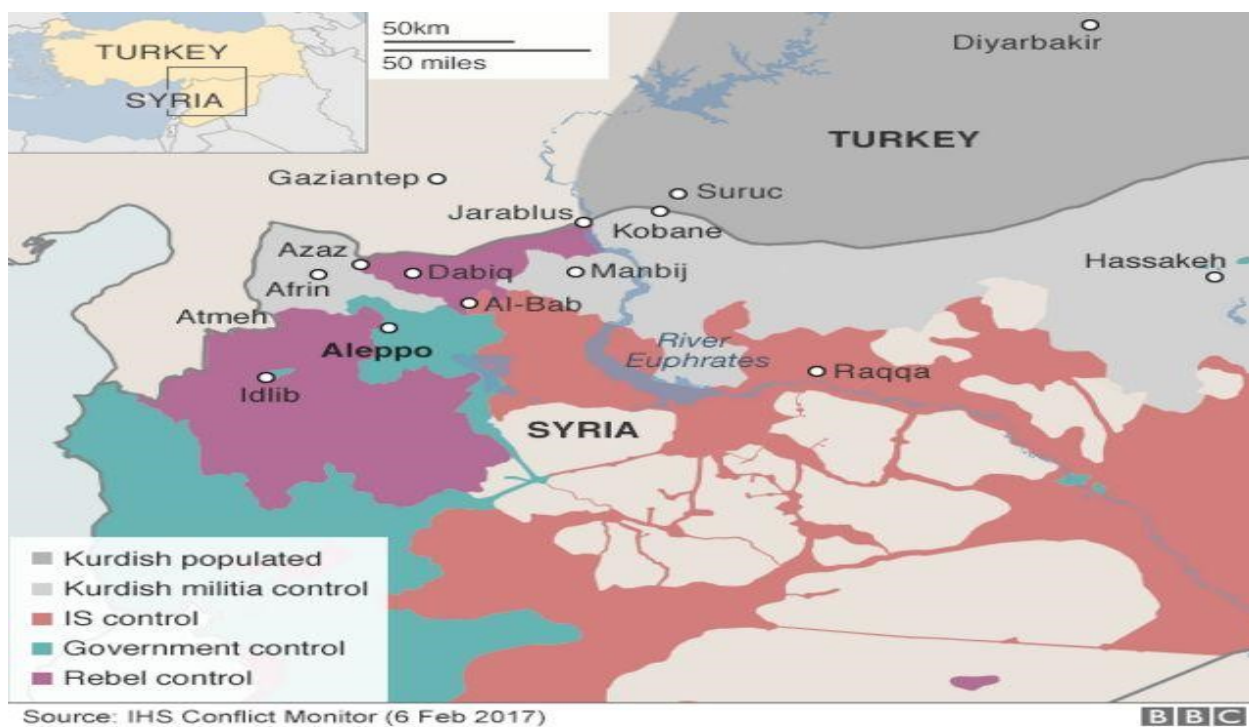
Vedoucí práce

Vedoucí bakalářského semináře

Přílohy

Příloha č.1 - Ruský přístav Tartus¹³¹

Příloha č.2 - Cíle operace Štít Eufratu: turecké voládnutí měst Jarablus, Azaz a al-Bab a zároveň zamezení Kurdům, aby se teritoriálně sjednotili napříč regiony Afrin a Kobani¹³²

¹³¹ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-18616191>

¹³² <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-38939492>

Příloha č.3 - Turecká provincie Hatay, kde došlo ke sestřelení Su-24M¹³³

Zdroj	2010 (kubické metry)	2010 (procenta)	2020 (kubické metry)	2020 (procenta)
Ruská federace	17 576	46,2%	16 178	33%
Írán	7 765	20,4%	5 321	11%
Ázerbajdžán	4 521	11,9%	11 548	24%
LNG (Alžírsko, Nigérie)	8 174	21,5%	15 078	32%
Celkem	38 036	100%	48 126	100%

Příloha č.4 - Srovnání energetické závislosti Turecka vůči dodavatelům¹³⁴

¹³³ [https://cs.wikipedia.org/wiki/Hatay_\(provincie\)#/media/Soubor:Hatay_in_Turkey.svg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Hatay_(provincie)#/media/Soubor:Hatay_in_Turkey.svg)

¹³⁴ <https://www.petform.org.tr/en/dogal-gaz-piyasasi/turkiye-dogal-gaz-piyasasi/>

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Obrat zboží	23,3	15,8	22,1	25,5	26,1	20,8
Růst v %	73,9	67,9	140,3	115,7	101,9	79,8
Export	19,3	13,6	18,7	21,3	21,1	15,7
Růst v %	77,5	71	137,7	114,2	98,8	74,4
Import	4	2,2	3,4	4,2	5	5,1
Růst v %	60,6	53	156,8	124,4	117,5	102,7

Příloha č.5 - Dynamika změn ukazatelů zahraničního obchodu, včetně vývozu, dovozu, obchodního obratu a salda zahraničního obchodu, za období od roku 2015 do roku 2020¹³⁵

Příloha č. 6 - South Energy Corridor¹³⁶

¹³⁵ <https://turkey.mid.ru/ru/countries/bilateral-relations/trade-economic-cooperation/>

¹³⁶ <https://www.trtworld.com/opinion/turkey-strengthens-energy-security-of-europe-17993>

Seznam příloh

Příloha č.1 - Ruský přístav Tartus (mapa)

Příloha č.2 - Cíle operace Štít Eufratu: turecké voládnutí měst Jarablus, Azaz a al-Bab a zároveň zamezení Kurdům, aby se teritoriálně sjednotili napříč regiony Afrin a Kobani (mapa)

Příloha č.3 - Turecká provincie Hatay, kde došlo ke sestřelení Su-24M (mapa)

Příloha č.4 - Srovnání energetické závislosti Turecka vůči dodavatelům (tabulka)

Příloha č.5 - Dynamika změn ukazatelů zahraničního obchodu, včetně vývozu, dovozu, obchodního obrátu a salda zahraničního obchodu, za období od roku 2015 do roku 2020 (tabulka)

Příloha č.6 - South Energy Corridor (mapa)